

วัดในกรุงเทพฯ - ธนบุรี

สมุดภาพและข้อมูลเสริมการเรียนการสอน
(ภาษาไทย-อังกฤษ)
Illustrated Book for Teaching Aid
(Thai-English)

พิมพ์ครั้งที่ 3

TEMPLES IN BANGKOK-THONBURI

วัดในกรุงเทพฯ-ธนบุรี
TEMPLES IN BANGKOK-THONBURI

หนังสือภาพและข้อมูล เสริมการเรียนรู้การสอน (ไทย/อังกฤษ)

Illustrated Book for Teaching Aid (Thai/English)

คำนำกนิมพ
๒๒๓๖๒๑๖๗๐๙๘๕

เอนก นาวิกมูล

วัดในกรุงเทพฯ-ธนบุรี.- กรุงเทพฯ : แสงแดดเพื่อนเด็ก, 2544.

72 หน้า.

1.วัด. I.ชื่อเรื่อง.

294.3135

ISBN: 974-7589-09-5

วัดในกรุงเทพฯ-ธนบุรี

TEMPLES IN BANGKOK-THONBURI

โดย เอนก นาวิกมูล

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2544

พิมพ์ครั้งที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2545

พิมพ์ครั้งที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2549

ราคา 200 บาท

สงวนลิขสิทธิ์เรื่องและภาพโดย © สำนักพิมพ์แสงแดดเพื่อนเด็ก
ห้ามลอกเลียนไม่ว่าส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือ นอกจากได้รับอนุญาต

คณะผู้จัดทำ

บรรณาธิการอำนวยการ นิตดา หงษ์วิวัฒน์

บรรณาธิการสำนักพิมพ์ ระพีพรรณ ใจกักดี

กองบรรณาธิการ สุนทร ศิริรัตน์

กนกพร เทศนา

นุชนาท ทวีทรัพย์

สุภาพรณ เยี่ยมชัยภูมิ

ผู้อำนวยการฝ่ายศิลป์ สามารถ สุดโต

บรรณาธิการฝ่ายศิลป์ รุ่งฤดี พานิชศรี

ฝ่ายศิลป์ ศรายุทธ อยู่สุข

ภาพ แสงแดดสตูดิโอ

ผู้จัดการฝ่ายผลิต จิรนนท์ ทับเนียม

แยกสี สแกนอาร์ต โทร. 02-688-4840-41

พิมพ์ที่ พิมพ์ดี โทร. 0-2803-2694-7

ผลิตโดย บริษัท สำนักพิมพ์แสงแดดเพื่อนเด็ก จำกัด โทร. 0-2934-4411, 0-2559-2642

e-mail: phueandek@ sangdad.com

จัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์แสงแดด จำกัด

320 ซอยลาดพร้าว 94 (ทาวน์ อิน ทาวน์) แขวง/เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

โทร. 0-2934-4413 ต่อ 101-107 แฟกซ์: 0-2538-1499, 0-2934-4415

Distributed by Sangdad Publishing Co., Ltd.

320 Lat Phrao 94 (Town in Town) Wangthonglang, Bangkok 10310, Thailand.

Tel. 66-2934-4413 ต่อ 101-107 Fax: 66-2538-1499, 0-2934-4415

คำนำ Preface

วัดในกรุงเทพฯ-ธนบุรีมีอยู่เป็นจำนวนมากและมีศิลปกรรมทั้งดงาม
เลื่องลือไปทั่ว ศิลปะตามวัดไม่เพียงแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของความเป็น
ไทยเท่านั้น ทั้งนี้ยังแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของแต่ละยุคสมัยได้อีกด้วยรูปแบบ
ของจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมรวมทั้งพระพุทธรูปที่เห็นในวัดจะ
เป็นตัวบ่งชี้ให้เราทราบได้ว่าสร้างขึ้นในสมัยใด เช่น สมัยรัชกาลที่ 1 นิยมสร้าง
หน้าบันรูปนารายณ์ทรงครุฑ สมัยรัชกาลที่ 3 นิยมนำศิลปะจีนและฝรั่งผสม
ผสานเข้าไป สมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 มักมีศิลปะฝรั่งผสมอยู่ด้วยทั้งใน
การก่อสร้างและการตกแต่ง หนังสือเล่มนี้ทำขึ้นมาเพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของ
สมบัติอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้ฝากเพียรสร้างสมเอาไว้ให้และเพื่อส่งเสริมให้
รักและเห็นคุณค่าของความเป็นไทย

หนังสือภาพประกอบการเรียนการสอนเรื่องวัดในกรุงเทพฯ - ธนบุรีนี้
ได้นำภาพวัดจำนวน 31 แห่งซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี และมีความงามในเชิงศิลปะ
และมีลักษณะบางอย่างที่โดดเด่นเป็นของตนเองมารวบรวมไว้พร้อมคำบรรยาย
ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน

สำนักพิมพ์แสงแดดเพื่อนเด็ก

สารบัญ / Contents

คำนำ / PREFACE	4
คู่มือการใช้หนังสือภาพ เสริมการเรียนรู้การสอน ILLUSTRATED BOOK FOR TEACHING AID MANUAL	70

วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร WAT KALAYANAMIT WORAMAHAVIHARA	6
วัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหาร WAT CHAKKRAWADRAJAWAS WORAMAHAVIHARA	8
วัดชีโนรสารามวรวิหาร WAT CHINORASARAM WORAVIHARA	10
วัดดุสิตารามวรวิหาร WAT DUSIDARAM WORAVIHARA	12
วัดเทพธิดารามวรวิหาร WAT THEPTHIDARAM WORAVIHARA	14
วัดเทพศิรินทราวาสราชวรวิหาร WAT THEPSIRINTHARAWAS RAJAWORAVIHARA	16
วัดบรมนิวาส WAT BOROMNIWAS	18
วัดบวรนิเวศวิหารราชวรวิหาร WAT BOWORNINIWETVIHARA RAJAWORAVIHARA	20
วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม WAT BENJAMABOPIT DUSITWANARAM	22

วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร WAT PATHUMWANARAM RAJAWORAVIHARA	24
วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร WAT PRAYURAWONGSAWAS WORAVIHARA	26
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร WAT PHRACHETUPHON WIMONMANGKHALARAM RAJAWORAMAHAVIHARA	28
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม WAT PHRASIRATTANA SASSADARAM	30
วัดพิชัยญาติการามวรวิหาร WAT PHICHAYAYATIKARAM WORAVIHARA	32
วัดมกุฏกษัตริยารามราชวรวิหาร WAT MAKUTKASATTRIYARAM RAJAWORAVIHARA	34
วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร WAT MAHATHAT YUWARAJARANGSARIT RAJAWORAMAHAVIHARA	36
วัดยานนาวา WAT YANNAWA	38
วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร WAT RAKHANGKHOSITARAM WORAMAHAVIHARA	40
วัดราชนันทารามวรวิหาร WAT RAJANADDARAM WORAVIHARA	42
วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร WAT RAJABOPIT SATHITMAHASIMARAM RAJAWORAVIHARA	44

วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร WAT RAJAPRADIT SATHITMAHASIMARAM RAJAWORAVIHARA	46
วัดราชสิทธิารามราชวรวิหาร WAT RAJASITTHARAM RAJAWORAVIHARA	48
วัดราชโอรสารามราชวรวิหาร WAT RAJAORASARAM RAJAWORAVIHARA	50
วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร WAT RAJATHIWAS RAJAWORAVIHARA	52
วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร WAT SAKET RAJAWORAMAHAVIHARA	54
วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร WAT SUTHATTHEPWARAM RAJAWORAMAHAVIHARA	56
วัดสุวรรณารามราชวรวิหาร WAT SUWANNARAM RAJAWORAVIHARA	58
วัดโสมนัสวิหารราชวรวิหาร WAT SOMANASVIHARA RAJAWORAVIHARA	60
วัดอนงคารามวรวิหาร WAT ANONGKHARAM WORAVIHARA	62
วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร WAT ARUNRAJAWARARAM RAJAWORAMAHAVIHARA	64
วัดอินทรวิหาร WAT INTARAVIHARA	66

ความสำคัญของวัดต่อสังคมไทย	68
THE IMPORTANCE OF TEMPLES IN THAI SOCIETY	69
บรรณานุกรม / BIBLIOGRAPHY	71

วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร

WAT KALAYANAMIT WORAMAHAVIHARA

วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร (วัดกัลยา) ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรีบริเวณปากคลองบางกอกใหญ่ เจ้าพระยานิกรบดินทร์ (โต กัลยาณมิตร) ได้อุทิศบ้านและซื้อที่ดินข้างเคียงเพิ่มเติม สร้างเป็นวัดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2368 แล้วน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 พระราชทานนามว่า วัดกัลยาณมิตร และทรงสร้างพระราชนิพนธ์ทั้งพระวิหารหลวงและพระประธานสำหรับพระวิหารหลวง คือ หลวงพ่อโตหรือพระพุทธไตรรัตนนายก โดยทรงมีพระราชประสงค์ให้เป็นพระพุทธรูปใหญ่อยู่ริมแม่น้ำแบบเดียวกับที่วัดพนัญเชิง กรุงเก่า หลวงพ่อโตเป็นที่เคารพสักการะอย่างสูงโดยเฉพาะในหมู่ชาวจีน เรียกชื่อแบบจีนว่า ซำปอฮุดกง หรือซำปอกง ภายในพระอุโบสถซึ่งมีขนาดเล็กกว่าพระวิหาร มีจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพุทธประวัติที่แทรกเรื่องราวชีวิตชาวบ้านชาวเมืองสมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งนอกจากจะมีคุณค่าทางศิลปะแล้วยังมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์สังคมอย่างยิ่งอีกด้วย

นอกจากนั้นยังมี หอมนเทียนธรรมเฉลิมพระเกียรติ เป็นที่เก็บพระไตรปิฎกสมัยรัชกาลที่ 4

หน้าพระวิหารหลวงมีหอรบซ่งฝีมือนครุใหม่ สำหรับไว้ระฆังยักษ์ มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ทางเข้าวัดมีเจดีย์หิน ทำมาจากเมืองจีน เรียกว่า ตะ เป็นศิลปะจีนทั้งงดงามมาก

Wat Kalayanamit Woramahavihara (Wat Kalaya) is situated on the bank of the Chao Phraya River, on the Thonburi side, near the mouth of the Bangkok Yai Canal. Chao Phraya Nikorn Bodin (To Kalayanamit) donated his own house and some adjoining land he bought to construct the temple in 1825, which he then presented to King Rama III, who named it Wat Kalayanamit. King Rama III also constructed the *phra vihara luang* and the presiding Buddha image, Luang Pho To, or Phra Buddha Triratana Nayok. He intended that there should be a large Buddha image near the river, similar to that at Wat Phananchong in the old capital, Ayutthaya. Luang Pho To is highly revered, especially by the Chinese, who call it Sampohudkong, or Sampokong. Inside the *phra ubosot*, which is smaller than the *phra vihara*, there are murals depicting the lives of the Buddha as well as everyday scenes of life during the Third Reign, which are of artistic and historical value.

In addition, there is the Monthientham Thaloengprakiat Library Hall, which is the repository of a set of the *Tripitaka*, or Buddhist scriptures, dating from the reign of King Rama IV.

In front of the *phra vihara luang* there is a newly constructed bell tower which houses the largest bell in Thailand. Near the temple entrance there is a beautiful stone *chedi* called "Tah", that was brought from China.

วัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหาร

WAT CHAKKRAWADRAJAWAS WORAMAHAVIHARA

วัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหาร (วัดสามปลื้ม) ตั้งอยู่ริมถนนจักรวรรดิและตรอกวานิช (ลำเพ็ง) เป็นวัดโบราณ มีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมเป็นวัดราษฎร์ ชื่อว่า วัดนางปลื้ม ต่อมาเปลี่ยนเป็น วัดสามปลื้ม

ประมาณ พ.ศ. 2362 เจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) แม่ทัพใหญ่ของไทยในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้เริ่มสร้างวัดสามปลื้มขึ้นใหม่ทั้งหมด เมื่อแล้วเสร็จได้น้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระอารามหลวงในรัชกาลที่ 3 ได้รับพระราชทานนามใหม่ดังที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ในวัดมีสิ่งน่าสนใจหลายอย่าง เช่น พระปรางค์ใหญ่ มณฑปพระพุทธรบาทสระจระเข้ เขาพระพุทธรูป

พระวิหารเคยเป็นที่ประดิษฐานพระบาง เป็นพระพุทธรูปสำคัญอาราธนามาจากนครเวียงจันทน์ ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่นครหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เนื่องจากรัชกาลที่ 4 พระราชทานคืน เมื่อ พ.ศ. 2409

นอกจากสิ่งก่อสร้างที่มีตามธรรมเนียมของพระอาราม เช่น พระอุโบสถ พระวิหารซึ่งมีถึง 3 หลัง หอไตร มณฑปพระพุทธรบาทแล้ว วัดจักรวรรดิราชาวาสยังมีศาลบรรจูป้านเจ้าพระยาบดินทร์เดชาผู้สถาปนาวัด และในสระเยื้องหน้าพระอุโบสถยังเป็นที่เลี้ยงจระเข้ ทำให้ “จระเข้วัดสามปลื้ม” มีชื่อเสียงเป็นที่โจษขานกันทั่วไปอีกด้วย

Wat Chakkrawadrajawas Woramahavihara (Wat Sam Pleum) is located on Chakkrawad Road and Soi Wanich (Sampeng). An ancient temple dating from the Ayutthaya Period called Wat Nang Pleum, its name was changed to Wat Sam Pleum.

In approximately 1819, Chao Phraya Bodin Decha (Sing Singhaseni), the leading general in the reign of King Rama III, began rebuilding the temple. Upon completion he presented the temple to King Rama III as a royal temple and it was given the name that it bears to this day. The temple has many interesting structures such as the large *phra prang*, the Mondop Phra Buddhbat, the crocodile pond, and Khao Phra Buddha Chai.

The *phra vihara* once housed the Phra Bang, an important Buddha image that was brought from Vientiane. At present this image resides in Luang Prabang, Laos, King Rama IV having returned it to Laos in 1866.

Besides the usual buildings that are found in a temple such as the *phra ubosot*, the *phra vihara*, of which there are three, the *tripitaka* tower, and the Mondop Phra Buddhbat, there is also a shrine houses a statue of Chao Phraya Bodin Decha. In front of and slightly to one side of the *phra ubosot* there is a pond where crocodiles were kept, the origin of the expression the “crocodiles of Wat Sam Pleum”.

วัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหาร
WAT CHAKRAWADRAJAWAS WORAMAHAVIHARA

2

วัดชินอรามวรวิหาร

WAT CHINORASARAM WORAVIHARA

วัดชินอรามวรวิหาร (วัดชินอร) ตั้งอยู่ริมคลองมอญ ติดถนนอิสราฟ ตรงข้ามกับกรมอุทการเรือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส เมื่อครั้งที่ดำรงพระอิสริยยศเป็นกรมหมื่น นุชิตชิโนรสทรงสร้างขึ้น เมื่อราว พ.ศ. 2379

ในสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ช่างปั้นและเขียนรูป นาคไว้ทั่วไปเพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งพระนามเดิม ของสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส คือ พระองค์เจ้าवासูกรี และให้ปั้นรูป พระมหามงกุฎ ลงรักปิดทองไว้เหนือเรือนแก้วหลังพระประธานใน พระอุโบสถด้วย

พระอุโบสถวัดชินอรามวรวิหาร มีศิลปะผสมแบบสมัย รัชกาลที่ 3 คือ หลังคามุงกระเบื้องประดับช่อฟ้า ใบระกา หน้าบัน ประดับปูนปั้นเป็นรูปกิ่งไม้ ดอกไม้ มีเทพพนมครึ่งองค์อยู่ตรงกลาง ปิดทองประดับกระจก ชุ่มประติมากรรมต่างเป็นกนกกลายฝรั่งลงรักปิดทอง ประดับกระจก บานประติมากรรมต่างภายในเขียนลายสอ หรือลายโต๊ะจีน ภายนอกเขียนลายรดน้ำรูปนาคันเมฆ บานประตูกลางด้านนอกเขียน รูปเขียนวงแหวนขนาดถือพัดแฉก เพดานทาสีแดงเขียนรูปนาค ลายฉลุปิดทอง

จิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถที่นับว่าแปลกกว่าที่อื่น คือ ช่วงด้านหน้าพระประธานระดับหน้าต่างเขียนภาพแผนที่วัดชินอรส แผนที่คลอง แม่น้ำ และแผนที่พระบรมมหาราชวัง นอกนั้นเขียนเป็น ภาพวัดต่าง ๆ

เป็นที่น่าเสียดายว่าลวดลายและภาพวาดเหล่านี้ของเดิมลบเลือน ไปเกือบหมดแล้ว

Wat Chinorasaram Woravihara (Wat Chinoros) is located on the bank of the Morn Canal on Isaraphap Road opposite the Naval Docks. The princely monk, Somdej Phra Maha Somanachao Krom Phra Poramanuchit Chinoros ordered the construction of the temple in approximately 1836.

King Rama IV ordered the artisans to sculpt and draw pictures of the naga, or mythical serpent, in many places as a reminder of the prince's former name, which was, Prince Wasukri. He also had a crown sculpted that was placed above the frame behind the presiding Buddha image in the *phra ubosot*.

The *phra ubosot* of Wat Chinorasaram Woravihara displays artistic styles of the Third Reign. Decorative roof tiles, the *chofa*, *bai raka* gable apex ornaments, the gable decorated with plaster plants and flowers and half figures a deity with folded hands in the center, and decorated with gold leaf on pieces of glass. The door and window frames bear *kanok* designs in gilded plaster studded with glass. The interior door and window panels are decorated with *haw* or *toh chin*, patterns. The exteriors are decorated with *lai rod nam* pattern with nagas flying in the clouds. The exterior of the central door depicts *Siew kang* holding a fan and treading on a naga. The ceiling is painted red and decorated with naga fretwork and covered with gold leaf.

The murals in the *phra ubosot* differ from those found elsewhere. For example in front of the presiding Buddha image at the level of the windows, there are maps of Wat Chinoros, the canal, river and the Grand Palace and elsewhere are depictions of various temples.

Sadly, however, the murals and patterns have for the most part deteriorated badly.

วัดชินรสาธามวรวิหาร

WAT CHINORASARAM WORAVIHARA

3

วัดดุสิตารามวรวิหาร

WAT DUSIDARAM WORAVIHARA

วัดดุสิตารามวรวิหาร (วัดดุสิต) ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาใกล้ปากคลองบางกอกน้อย เชิงสะพานพระปิ่นเกล้า ฝั่งธนบุรี เป็นวัดโบราณเดิมชื่อวัดเสาประโคน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงศรีสุนทรเทพพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ 1 ทรงสถาปนาใหม่ทั้งวัด กรมพระราชวังบวรมหาเสนาอนุรักษ์ ทรงปฏิสังขรณ์และพระราชทานนามใหม่ว่า วัดดุสิตาราม เมื่อ พ.ศ. 2456 โดยให้รวมวัดภุมรินราชปักษีซึ่งเป็นวัดร้างขนาดเล็ก ที่อยู่ติดกันเข้าไว้ด้วย

ภายในพระอุโบสถมีภาพเขียนฝีมือช่างสมัยรัชกาลที่ 1 รอบผนังทั้งสี่ด้านเป็นเรื่องพุทธประวัติ เบื้องหน้าพระประธานเป็นภาพมารผจญ ที่ได้รับยกย่องมาก คือ ภาพนรกภูมิในไตรภูมิที่วาดอยู่บนผนังด้านหลังพระประธาน กล่าวกันว่าเขียนได้งามราวกับมีชีวิตจริง

สิ่งที่น่าสนใจอื่นๆ ได้แก่ พระระเบียงรอบพระอุโบสถ ซึ่งเจาะเป็นซุ้มจระนำเข้าไปในผนัง 64 ช่อง มีพระพุทธรูปยืนปางถวายเนตรประดิษฐานอยู่ทุกช่อง เดิมมีภาพจิตรกรรมฝาผนังบนพระระเบียงนี้ด้วย แต่ปัจจุบันลบเลือนไปหมดแล้ว นอกกำแพงพระระเบียงออกไปเป็นพระเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ที่ฐานมีปูนปั้นรูปปลา เจือกและช้างนำติดประดับโดยรอบ เรียกกันว่า พระเจดีย์ปลา ปัจจุบันทรุดโทรมมาก นอกจากนี้ยังมีพระอุโบสถเก่าของวัดภุมรินราชปักษี ที่ไม่มีขนาดเล็กแต่ก็มีรูปทรงงดงาม ฐานเป็นลายปูนปั้นรูปนารายณ์ทรงครุฑและมยุรารำแพนปิดกระจกสี กับมีพระวิหารเก่าเป็นพระวิหารขนาดเล็กฐานโค้งเป็นทรงลำเกาสวยงามอีกหลังหนึ่ง

Wat Dusidaram Woravihara (Wat Dusid) is located on the bank of the Chao Phraya River, near the mouth of the Bangkok Noi Canal and the approach to the Pin Klao Bridge on the Thonburi side. It was an ancient temple called originally Wat Sao Prakhon. Somdej Phra Chao Boromawongther Kromluang Srisunthornthep, a son of King Rama I, had the temple reestablished. Krom Phrarajawang Boworn Mahasanenurak renovated the temple in 1913 and renamed it Wat Dusidaram. A small, neighboring temple which was abandoned, called Wat Phumarin Rajapaksi, was also incorporated into Wat Dusidaram.

In the *phra ubosot* there are murals which were executed by artists of the First Reign. The murals on all four walls depict scenes from the lives of the Buddha. In front of the presiding Buddha image is a scene of *Marn Phachon*. Highly praised is the scene of hell on the wall behind the presiding image, which appears very life-like.

Also of interest is the gallery running around the *phra ubosot* with 64 niches cut into the wall, each niche containing a standing Buddha image in the *thawai netr* pose. There were also murals along this gallery, but they have long since faded away. Outside the gallery walls there is a redented *phra chedi* decorated with plaster fish, mermaids and mythical elephant-like animals all around the base. It is commonly called the Chedi Pla or fish *chedi*. It is now in poor condition. There is also the old *phra ubosot* of Wat Phumarin Rajapaksi which, though small, is beautifully proportioned. On the gable in plaster is depicted Narai riding the Garuda and a peacock displaying its tail studded with colored glass. Another interesting structure is a rather small old *phra vihara* with a curved base in the shape of a junk.

4

วัดคู่สารามวรวิหาร
WAT DUSIDARAM WORAVIHARA

วัดเทพธิดารามวรวิหาร

WAT THEPTHIDARAM WORAVIHARA

วัดเทพธิดารามวรวิหาร (วัดเทพธิดาราม) ตั้งอยู่ริมถนนมหาไชยใกล้วัดราชนันทดา หันหน้าออกสู่คลองรอบกรุง หรือกำแพงพระนครด้านทิศตะวันออกในสมัยก่อน

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดเทพธิดาราม เมื่อ พ.ศ. 2379 และสร้างเสร็จ เมื่อ พ.ศ. 2382 คำว่าเทพธิดา หมายถึง กรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ หรือ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าวิลาส พระราชธิดาองค์ใหญ่ในรัชกาลที่ 3 ซึ่งมีพระสิริโฉมงดงาม ทรงได้รับใช้ใกล้ชิดเป็นที่โปรดปรานอย่างยิ่งของพระราชบิดา กรมหมื่นอัปสรสุดาเทพทรงบริจาคทุนทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อร่วมในการก่อสร้างวัดเทพธิดารามด้วย

วัดเทพธิดารามมีสถาปัตยกรรมเป็นแบบจีน ในวัดมีตุ๊กตาจีนจำหลักทั้งรูปสัตว์และรูปคน ที่น่าสนใจ คือ บางตัวสลักเป็นรูปหญิงไทยไว้ผมปีกแบบโบราณนั่งอุ้มลูก

สุนทรภู่เคยมาจำพรรษาที่นี้ระหว่าง พ.ศ. 2382-2385 และได้เขียนบทกลอนเรื่องรำพันพิลาปขึ้น มีบทพรรณนาลักษณะปูชนียสถานปูชนียวัตถุของวัดอย่างละเอียด บรรยายถึงความงามของพระอารามไว้ทางวัดได้อนุรักษ์กุฏิที่สุนทรภู่เคยอยู่ไว้และเรียกว่า “กุฏิสุนทรภู่” มีการจัดกิจกรรมรำลึกถึงกวีเอกผู้นี้ในวันที่ 26 มิถุนายน เป็นประจำทุกปี

Wat Thepthidaram Woravihara (Wat Thepthidaram) is situated on Mahachai Road near Wat Rajanadda and faces the Rop Krung Canal, where in former times stood the eastern wall of the city.

The temple was founded by King Rama III and was built between 1836 and 1839. The name, *theptitha* (celestial daughter), refers to Krom Meun Apsorn Sudathep, or Princess Vilas, the eldest daughter of Rama III and a woman of great beauty, who served her father as a personal aide and was very much favored by him, and who joined with him in funding the construction of the temple.

Wat Thepthidaram is in the Chinese architectural style. There are Chinese statues of both humans and animals in the temple. Of particular interest are those representing Thai women with babes in their arms and wearing traditional hairstyles.

At this temple between 1839 to 1842 resided the celebrated Thai poet Sunthorn Phu, who was then a monk. During that time, he wrote a Ramphanphilap poem in which described in detail of the temples sacred precincts and objects and its beauties. The residence in which he lived is preserved, and commemorative observances in his honor are held at the temple every year on June 26.th

5

วัดเทพธิดารามวรวิหาร
WAT THEPTHIDARAM WORAVIHARA

วัดเทพศิรินทราวาสราชวรวิหาร

WAT THEPSIRINTHARAWAS RAJAWORAVIHARA

วัดเทพศิรินทราวาสราชวรวิหาร (วัดเทพศิรินทร์) ตั้งอยู่ใกล้สะพานกษัตริย์ศึกและสถานีรถไฟกรุงเทพ (หัวลำโพง) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดเทพศิรินทราวาส เมื่อ พ.ศ. 2419 เพื่ออุทิศเป็นพระราชกุศลถวายสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีผู้เป็นพระราชชนนี และในพ.ศ. 2436 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างสุสานหลวงขึ้นในวัด ด้วยมีพระราชประสงค์ให้เป็นฌาปนสถานสำหรับพระราชวงศ์ซึ่งไม่ได้สร้างพระเมรุฯ ที่ท้องสนามหลวงและสำหรับชนทุกชั้น นับเป็นเรื่องพิเศษ เนื่องจากโดยปกติแล้วจะไม่มีฌาปนสถานในพระอารามหลวง

ด้านหนึ่งของวัดเป็นโรงเรียนเทพศิรินทร์อันมีชื่อเสียง อีกด้านหนึ่งเป็นเขตสังฆาวาสมีเมรุหลวงสำหรับพระราชทานเพลิงศพเจ้านายและบุคคลสำคัญ

สถาปัตยกรรมสำคัญได้แก่ พระอุโบสถของวัดเทพศิรินทราวาส มีขนาดใหญ่และตกแต่งอย่างงดงามด้วยลายรดน้ำและซุ้มประตูหน้าต่าง เพดานสลักรูปเครื่องราชอิสริยาภรณ์ พระอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญหลายองค์ เช่น พระนรินทรายซึ่งเป็นพระพุทธรูปประจำรัชกาลที่ 4 ซึ่งอัญเชิญมาเมื่อ พ.ศ. 2421 ตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 4

นอกจากนี้ยังมีพลับพลาอิสริยาภรณ์ ซึ่งรัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างเป็นที่ตั้งศพพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าอิสริยาภรณ์ เมื่อ พ.ศ. 2437 ในการจัดพิธีพระราชทานเพลิงศพ ณ สุสานหลวงเป็นรายแรก ศาลานี้ใช้เป็นพลับพลาที่ประทับเมื่อเสด็จพระราชทานเพลิงสืบมาจนถึงปัจจุบัน

Wat Thepsirintharawas Rajaworavihara (Wat Thepsirin) is situated near the Kasatsuek Bridge and Hua Lam Phong Railway Station. King Rama V ordered its construction in 1876 in memory of Queen Thepsirin, who was his mother. In 1893 he ordered a royal crematorium be constructed on the temple grounds. This was intended for royalty who were not given a state funeral at Sanam Luang and for the general public. It was unusual because normally a royal temple does not have a crematorium.

On one side of the temple is the well-known Thepsirin School, and on the other side is the monastic residence area and a crematorium for royalty and other important personages.

Important structures include the *phra ubosot*, which is large and beautifully decorated with *lai rod nam* designs, the door and window frames. The ceiling are carved with designs depicting royal decorations. In the *phra ubosot* are enshrined many important Buddha images, such as the Phra Nirantarai, which is the official image of the Fourth Reign, installed in 1878 according to the wish of King Rama IV.

There is also the Isariyaphorn Pavilion, which was constructed by order of King Rama V for the cremation of Princess Isariyaphorn in 1894, the first cremation to be held at the temple. Since then this pavilion has been used by all monarchs when attending royal cremations at this temple.

วัดบรมนิวาส

WAT BOROMNIWAS

วัดบรมนิวาส (วัดบรม) อยู่ใกล้ตลาดโบ๊เบ๊ เดิมเรียกกันว่า วัดนอก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดนี้ขึ้นตั้งแต่เมื่อครั้งยังทรงผนวชอยู่ จุดประสงค์เพื่อให้เป็น วัดฝ่ายอรัญวาสี หรือวัดป่า คู่กันกับวัดบวรนิเวศวิหารซึ่งเป็นวัดฝ่าย คามวาสี หรือวัดในชุมชน ต่อมารัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะ ปฏิสังขรณ์และพระราชทานนามใหม่ว่า วัดบรมนิวาส

ปูชนียวัตถุที่สำคัญของวัดบรมนิวาส คือ พระทศพลญาณ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ประดิษฐานเป็นพระประธานใน พระอุโบสถที่มีจิตรกรรมฝาผนังฝีมือขรัวอินโข่ง จิตรกรเอกแห่งรัชสมัย เขียนเป็นทิวทัศน์และผู้คนอย่างตะวันตกคล้ายกับที่วัดบวรนิเวศวิหาร ให้บรรยากาศแปลกตา ภาพวาดระหว่างช่องหน้าต่างแสดงศาสนกิจ ของพุทธศาสนิกชน และข้อประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ เช่น การบวช การถวายผ้าจำนำพรรษา การรักษาศีลในเทศกาลเข้าพรรษา การลอยกระทง การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การทำบุญเนื่องใน วันมาฆบูชาและวิสาขบูชา เป็นต้น ส่วนเหนือช่องหน้าต่างเป็นภาพ ปรีติสารธรรมที่ใช้ตัวละครเป็นฝรั่งทั้งหมด ฉากที่น่าสนใจได้แก่ฉาก รถไฟและการส่องกล้องดูดาว

นอกจากนี้แล้วกุฏิสงฆ์ และซุ้มประตูวัดบรมนิวาสยังเป็นแบบ ฝรั่ง ฝีมือช่างสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 มีความงดงามน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

Wat Boromniwas (Wat Borom) is near the Bo Bae Market. It was called originally Wat Nok. King Rama IV ordered the construction of this temple while he was still a monk. It was intended to be a forest temple (Aranyawasee) companion to Wat Bowornniwet Vihara, which was intended to be the community temple (Khamawasee). King Rama V ordered the temple to be renovated and renamed it Wat Boromniwas.

Of importance is the Phra Tosapholayarn, a Buddha image in the *marn vichai* pose that is installed as the presiding image in the *phra ubosot*. In the *phra ubosot* there are unusual murals that were painted by Khrua In Khong, the leading artist of the reign, depicting landscapes and people drawn in the Western style, similar to those found at Wat Bowornniwet Vihara. Between the windows there are scenes depicting activities of Buddhist laymen and monks, such as the ordination ceremony, presentation of robes for the monkhood, observing the precepts during Buddhist Lent, the Loy Krathong festival, Kathina robe presentation and offer picked-up robes, and making merit on the feasts of Magha Puja and Visakha Puja. Above the windows there are scenes in which the people are all Europeans and include scenes of a train and stargazing with a telescope.

Also of interest are the monks' residences and the entrance arch, which are in the European style, the work of craftsmen in the reign of King Rama V.

7

วัดบวรนิเวศ
WAT BOROMNIWAS

วัดบวรนิเวศวิหารราชวรวิหาร

WAT BOWORNNIWETVIHARA RAJAWORAVIHARA

วัดบวรนิเวศวิหารราชวรวิหาร (วัดบวร) ตั้งอยู่ใกล้สะพานวันชาติและบางลำพู สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ หรือวังหน้าในรัชกาลที่ 3 ทรงสร้างขึ้นใกล้กับวัดรังษีสุทธาวาส สร้างเสร็จในช่วง พ.ศ. 2367 ถึง พ.ศ. 2375 เรียกชื่อว่า “วัดใหม่” ต่อเมื่อรัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ เชิญเสด็จรัชกาลที่ 4 ขณะทรงผนวชอยู่ให้มาครองวัดนี้ จึงพระราชทานนามให้ใหม่ว่า “วัดบวรนิเวศวิหาร” สมัยรัชกาลที่ 6 ได้ยุบวัดรังษีสุทธาวาสซึ่งทรุดโทรมมากเข้ารวมเป็นวัดเดียวกันกับวัดบวรนิเวศวิหาร วัดบวรเป็นที่ประทับของพระราชวงศ์เมื่อทรงผนวชเป็นที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราชหลายพระองค์และเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสถานศึกษาชั้นสูงแห่งแรกของพระสงฆ์

ด้วยเหตุที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 3 จึงมีศิลปะแบบจีนให้เห็นอยู่เป็นอันมาก เช่น พระอุโบสถ วิหารเก๋ง วิหารพระศาสดา บานประตูทางเข้าหน้าพระอุโบสถที่กำแพงจำหลักลายเทพยดาจีน “เขียนาง” เป็นทวารบาล เป็นต้น

ผนังภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝีมือขรัวอินโข่ง ที่เด่นเป็นพิเศษ คือ ภาพวาดช่วงบนเหนือขอบหน้าต่างเป็นปริศนาธรรมที่ใช้ตัวละครและฉากเป็นฝรั่ง ภาพมีระยะใกล้ไกลแบบภาพวาดฝรั่ง พระประธานในพระอุโบสถมี 2 องค์ คือ พระสุวรรณเขต หรือหลวงพ่อดำ อัญเชิญมาจากจังหวัดเพชรบุรี กับพระพุทธรูปชินสีห์ อัญเชิญมาจากจังหวัดพิษณุโลก

ในเขตสังฆาวาสมีอาคารสำคัญ เช่น พระปั้นหย่าหรือตึกฝรั่งสูง 3 ชั้นที่รัชกาลที่ 4 เคยประทับระหว่างทรงผนวช ตึกหนักเพชรสร้างในรัชกาลที่ 6 ปัจจุบันชั้นล่างใช้เป็นห้องประชุมของมหาเถรสมาคม ทั้งยังเป็นประดิษฐานพระบรมรูปยืนขนาดเท่าพระองค์จริงของรัชกาลที่ 4 และมีอาคาร ภปร. เป็นที่ตั้งพิพิธภัณฑ์ให้ความรู้เรื่องต่างๆ เช่น การเกิด-การตาย พัดยศ

Wat Bowornniwet Vihara Rajaworavihara (Wat Boworn) is situated near the Wan Chart Bridge and Banglamphoo Market. Prince Mahasakdipolsep, the vice-king of the Third Reign, ordered the construction of this temple along with Wat Rangsisuthawas and it was built between 1824 and 1832. At first the temple was called Wat Mai, but when King Rama III invited the future King Rama IV, who was then a monk, to be abbot of the temple, the name was changed to Wat Bowornniwet Vihara. In the Sixth Reign Wat Rangsisuthawas, which was in poor condition, was incorporated into Wat Bowornniwet Vihara. Wat Boworn is the residence of members of the royal family who enter the monkhood. It has been the residence of many of the supreme patriarchs of the Buddhist Church in Thailand, and it is the site of Mahamakut Rajavittayalai, Thailand's first Buddhist institution of higher education.

Because the temple was built during the Third Reign, it has many examples of Chinese art, such as *phra ubosot*, *vihara keng*, *vihara Phra Sassada* and the doors of *phra ubosot* where the Chinese deity “Siew Kang” is carved on the walls as a guardian spirit.

Within the *phra ubosot* there are murals that are the work of Khrua In Khong. Of special interest are the paintings above the windows illustrating Dhamma teachings using European figures and scenes. The murals also employed perspective as in Western style paintings. There are two presiding Buddha images in the *phra ubosot*, namely Phra Suwannakhet or Luang Pho To, and Phra Buddha Chinasi, which was brought down from Phitsanulok.

In the monastic area there are important buildings such as the Phra Panya—a three storey European-style building where King Rama IV resided when he was a monk, the Tamnak Phetch, built in the Sixth Reign, the lower floor of which is now used for gatherings of Buddhist monks and which also houses a life-size standing statue of King Rama IV, and another important building is the Phor Por Ror Building that houses a museum where provide the birth-death knowledge, *Phad-yod* etc.

WAI BOWORN NIWET VIHARA RAJAWONGKAVITTHAYA

วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

WAT BENJAMABOPIT DUSITWANARAM

วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม (วัดเบญ) ตั้งอยู่ใกล้ทำเนียบรัฐบาลและพระบรมรูปทรงม้า เป็นวัดโบราณมีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อวัดแหลม หรือวัดไทรทอง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 เจ้านาย 5 พระองค์ทรงปฏิสังขรณ์ใหม่ จึงได้นามว่า“วัดเบญจบพิตร” ครั้น สมัยรัชกาลที่ 5 ทรงสถาปนาวัดขึ้นใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2442 และพระราชทานนามเป็น “วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม” แปลว่า วัดของพระเจ้าแผ่นดินรัชกาลที่ 5 ในครั้งนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ นายช่างใหญ่แห่งกรุงสยามเป็นประธานออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง

สิ่งสำคัญในวัดได้แก่ พระอุโบสถเป็นแบบจตุรมุข ตกแต่งด้วยหินอ่อนทั้งหลัง เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรชินราช ซึ่งรัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้จำลองจากองค์จริงที่จังหวัดพิษณุโลก

พระวิหารคดซึ่งต่อจากมุขด้านเหนือของพระอุโบสถโอบด้านตะวันตก คือ ด้านหลังไปจรดมุขด้านใต้ เป็นที่รวบรวมพระพุทธรูปแบบและสมัยต่างๆ จำนวนถึง 52 องค์

ในเขตสังฆาวาสมีพระที่นั่งทรงผนวชซึ่งชะลอมาจากพุทธรัตนสถานในพระบรมมหาราชวัง เคยเป็นที่ประทับของรัชกาลที่ 5 เมื่อคราวเสด็จออกผนวช ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระที่นั่งทรงผนวชแสดงเหตุการณ์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์พระราชจริยาวัตรและขนบธรรมเนียมประเพณีสมัยรัชกาลที่ 4-5

Wat Benjamabopit Dusitwanaram (Wat Ben), the Marble Temple, is located near Government House and the Equestrian Statue of King Rama V. It is an old temple dating from the Ayutthaya Period and was originally named Wat Laem or Wat Saithong. During the reign of King Rama IV, the temple was restored by five princes and renamed Wat Benjabopit (five princes). In 1899, King Rama V had the temple completely rebuilt and bestowed upon it the name Wat Benjamabopit Dusitwanaram, meaning the Temple of the Fifth King. He placed Prince Narissaranuwattiwong, the nation's chief architect, in charge of the design and construction.

The name Marble Temple derives from the *phra ubosot*, which is square and completely covered with white marble. In it is enshrined a reproduction of the Phra Buddhachinarat image, which King Rama V had copied from the original in Phitsanulok Province.

In the cloister extending from the north, around the west, to the south of the *phra ubosot*, there are 52 Buddha images of various styles and periods.

In the monastic residence area is a royal ordination hall, which was reconstructed there after having been moved from the Grand Palace. It was in this residence that King Rama V lived when he entered the monkhood. The murals in this building are of historical interest, showing courtly customs and traditions during the reigns of Kings Rama IV and Rama V.

วัดปทุมวนารามราชวรวิหาร

WAT PATHUMWANARAM RAJAWORAVIHARA

วัดปทุมวนาราม (วัดสระปทุม) อยู่บนถนนพระรามที่ 1 ระหว่างศูนย์การค้าเวลด์เทรดเซ็นเตอร์กับสยามสแควร์ สร้างเมื่อรัชกาลที่ 4 คู่กับพระราชอุทยานสำหรับพักผ่อนพระราชอิริยาบถนอกพระนครที่เรียกกันว่า สระปทุม วัดนี้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชทานแก่สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี ทรงนิมนต์พระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต จากวัดบวรนิเวศวิหารมาครองวัด ในครั้งกระนั้นทรงโปรดให้พระภิกษุพายเรือรอบสระบัวภายในวัด เพื่อรับบิณฑบาตจากพระองค์เองและเจ้าจอมหม่อมห้ามเป็นครั้งคราว

พระอุโบสถมีบานประตูและหน้าต่างที่ประดับลายปูนปั้นเป็นรูปชวานากำลังไถนา ตกปลา มีสระบัวแวดล้อม อันเป็นสภาพชีวิตคนในพื้นที่บริเวณที่สร้างวัดครั้งกระนั้น

พระวิหารวัดปทุมวนารามเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญที่อัญเชิญมาจากกรุงเวียงจันทน์ คือ พระเลื่อมและพระแสน นับว่าสอดคล้องกันกับจิตรกรรมฝาผนังเรื่องศรีธนญชัย หรือเชียงเมี่ยง ซึ่งเป็นนิทานตลกขบขันแบบทวิปัญญาที่แพร่หลายในหมู่ชาวไทยและชาวลาว จิตรกรรมฝาผนังในพระวิหารเป็นตัวอย่างภาพเขียนฝีมือช่างสมัยรัชกาลที่ 4 ที่แสดงการรับอิทธิพลฝรั่งอย่างชัดเจนอีกแห่งหนึ่ง ภาพที่น่าสนใจได้แก่ ภาพสะพานเหล็กซึ่งมีลูกล้อสำหรับชักลากเพื่อเปิดให้เรือแล่นผ่านไปมาได้และเป็นสะพานแบบที่ถูกรื้อไปหมดแล้ว

ในปี พ.ศ. 2469 สมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้น ต่อมาได้บรรจุพระบรมสรีรังคารของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศรอดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนกไว้ในमुखของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแห่งนี้

Wat Pathumwanaram (Wat Srapathum) is located on Rama I Road, between the World Trade Center and Siam Square. The temple was constructed at the same time as Srapathum Palace, which was built as a country residence. King Rama IV ordered the construction of the temple as a gift for Queen Thepsirin. Monks of the Dhammayutika sect from Wat Bowornniwet Vihara were invited to reside at the temple and they would sometimes board boats in the temple pond to receive alms from the King and his wives.

The door and window shutters of the *phra ubosot* are decorated with plaster figures depicting farmers plowing their fields or fishing in the lotus ponds, which were common features of life at that time.

The *phra vihara* of Wat Pathumwanaram houses important images that were brought from Vientiane, namely, the Phra Serm and Phra Saen. This harmonizes with the murals depicting scenes from the humorous and witty stories of Sri Thanonchai, or Chiang Mieng, which were popular among the Thais and Laos. The murals in the *phra vihara* were the work of artists of the Fourth Reign and show clear Western influence. One scene of interest shows a metal bridge on wheels that can be pulled aside to allow boats to pass. Such bridges are no longer in existence.

In 1926 Phra Srisawarinthra Borom Rajathevee the Royal Grandmother, built the Pali Studies School, which later became the repository of the remains of Somdej Phra Mahitalathibet Adulyadejvikkrom, the father of King Rama IX.

0

WAT PATHUMWANARAM RAJAWORAVIHARA

วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

WAT PRAYURAWONGSAWAS WORAVIHARA

วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร (วัดประยุร, วัดรั้วเหล็ก) ตั้งอยู่เชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้า ฝั่งธนบุรี สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยุรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) หรือสมเด็จพระยาองค์ใหญ่ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2371 ชาวบ้านเรียกกันว่า วัดรั้วเหล็ก เพราะสมเด็จพระยาองค์ใหญ่สั่งรั้วเหล็กมาจากอังกฤษเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายรัชกาลที่ 3 ใช้เป็นกำแพงในพระบรมมหาราชวัง แต่ไม่โปรด จึงขอรับพระราชทานมาใช้เป็นกำแพงวัดแทน โดยเอาน้ำตาลทรายน้ำหนักเท่าน้ำหนักเหล็กไปแลก

พระอุโบสถเป็นแบบไทย หน้าบันเป็นลายดอกบุนนาค พระวิหารเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปนาคน้อย ซึ่งนับว่าอัญเชิญมาจากสุโขทัย และมีสิ่งก่อสร้างที่น่าสนใจอีกหลายอย่าง เช่น รั้วเหล็กรูปหอก ดาบและขวาน ซึ่งสั่งมาจากอังกฤษ

นอกจากนี้ยังมีพระเจดีย์ใหญ่เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุและอัฐิคนในตระกูลบุนนาค ภูเขาจำลองหรือเขาเต่าก่อด้วยหินอยู่ข้างประตูทางเข้าวัด มีโบสถ์และเจดีย์ขนาดเล็กบนยอด บริเวณข้างล่างมีสระน้ำเป็นที่อาศัยของเต่าจำนวนมาก ข้างสระน้ำมีอนุสาวรีย์รูปปืนใหญ่ เป็นอนุสรณ์ถึงเหตุการณ์คราวฉลองวัดเมื่อ พ.ศ. 2380 ครั้นนั้นพระรูปหนึ่งเอาปืนซุ่มไปทำไฟพะเนียง ปืนแตกระเบิดทำให้พระและชาวบ้านตายถึง 8 คน

Wat Prayurawongsawas Woravihara (Wat Prayoon) is situated near the approach to the Phra Phuttha Yodfa Bridge, on the Thonburi side of the river. Somdej Chao Phraya Barom Maha Prayurawong (Dis Bunnag), or Somdej Chao Phraya Ong-Yai, ordered its construction in 1828. People generally call it Wat Rua Lek because Somdej Chao Phraya Ong-Yai had cast iron fences imported from England and presented them to King Rama III for using in the Grand Palace. The fences, however, were not to the King's satisfaction so Phraya Prayurawong asked that they be used in a temple instead, and in their place, presented the King with a quantity of sugar equal to the iron inweight.

The *phra ubosot* is in the Thai style. The gable is decorated with the *bunnag* (rose chestnut) flower design. In The *phra vihara* is enshrined the Phra Buddhanak Noi image, which is believed to have been brought down from Sukhothai. There are also many other things of interest, such as the cast iron fences imported from England in the form of swords, spears, and axes.

The large *chedi* houses holy relics as well as the ashes of members of the Bunnag family. Near the main gate there is an artificial mountain Khao Tao, on the top of which there is a small chapel and *chedi*. At the base of the mountain there is a pool in which live many tortoises. Nearby is a memorial in the form of a cannon commemorating an incident in 1837 when a monk used a cracked cannon to make a fireworks display and the cannon exploded, causing the deaths of the monk and seven other people.

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ราชวรมหาวิหาร

WAT PHRACHETUPHON WIMONMANGKHALARAM

RAJAWORAMAHAVIHARA

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) ตั้งอยู่บริเวณด้านหลังพระบรมมหาราชวัง ด้านท่าเตียน เป็นวัดขนาดใหญ่ เดิมชื่อวัดโพธาราม สร้างสมัยกรุงศรีอยุธยาพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ใหม่หมดทั้งพระอาราม เมื่อพ.ศ. 2332 และได้เชิญพระพุทธรูปจากวัดร้างตามหัวเมืองมาประดิษฐานไว้เป็นจำนวนมาก

ในสมัยรัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้บูรณะปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ ให้วัดโพธิ์เป็นแหล่งรวมศิลปกรรมชั้นยอด ใช้เวลานานถึง 16 ปี ในครั้งนั้นมีการจารึกสรรพตำราต่างๆ ลงบนแผ่นหินอ่อนประดับไว้ตามศาลารายและทำรูปหินสลักเป็นถายึดติดกัน แสดงการดัดตนรักษาโรค ให้วัดโพธิ์เป็นแหล่งความรู้สำหรับคนทุกชนชั้น จึงมีคำเปรียบวัดโพธิ์ว่าเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทย

สิ่งสำคัญในวัดได้แก่ พระวิหาร พระมณฑป หรือหอพระไตรปิฎก และพระตำหนักสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรสมหากวี

พระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพุทธประวัติ เขียนในสมัยรัชกาลที่ 3 บนบานหน้าต่างมีลายรดน้ำเรื่องเพลงกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้าน ส่วนกำแพงระเบียงรอบพระอุโบสถตกแต่งด้วยแผ่นหินอ่อนสลักรูปนูนต่ำเล่าเรื่องรามเกียรติ์

พระพุทธรูปไสยาสน์ หรือพระนอนขนาดใหญ่ซึ่งประดิษฐานอยู่ในพระวิหาร มักได้รับการกล่าวขวัญถึงคู่กันกับวัด สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 ที่พระบาทยังมีลายประดับมุกเป็นมงคล 108

พระเจดีย์ในวัดมีหลายประเภทเป็นจำนวนมากถึง 95 องค์ ที่สำคัญที่สุดคือ พระมหาเจดีย์ประจำรัชกาลที่ 1-4 นอกจากนี้แล้วภายในบริเวณวัดประดับด้วยตุ๊กตาหินจากเมืองจีนทั้งขนาดเล็กและใหญ่มากมาย

Wat Phrachetuphon Wimonmangkhalaram (Wat Pho) is situated behind the Grand Palace, near the Tha Tien Pier. It is a large temple originally called Wat Photharam, that was built during the Ayutthaya Period. King Rama I ordered its complete restoration in 1789 and installed many Buddha images that were removed from abandoned temples in other parts of the country.

King Rama III ordered another major renovation of the temple to make it a center of learning and art. This took 16 years to complete. Texts from treatises on various fields of knowledge were inscribed on marble slabs and placed in pavilions in the temple and stone statues of ascetics were made to illustrate therapeutic postures. Wat Pho thus became a source of knowledge for people of all classes and has therefore been referred to as Thailand's first university.

Important features of the temple include *phra vihara*, *phra mondop* or the *tripitaka* tower, and the palace of a royal poet, Phra Poramanuchit Chinorot.

There are murals in the *phra ubosot* depicting scenes from the lives of Buddha that were painted in the Third Reign. On the window panels are decorated with *lai rod nam* designs and inscribed childrens lullabies and folk tales, while on the walls around the *phra ubosot* there are bas reliefs executed on marble depicting the *Ramakian*.

The Phra Buddhasaiyat, or Giant Reclining Buddha, in the *phra vihara* for which the temple is famed was constructed in the Third Reign. On the sole of the foot inlaid in mother of pearl is the auspicious number 108.

There are also 95 *chedi* of various types, the most important being the four *chedi* of the first four Kings of the Chakri Dynasty. There are also numerous small and large stone statues from China.

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม WAT PHRASRIRATTANA SASSADARAM

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) เป็นวัดคู่กรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งอยู่ในบริเวณกำแพงพระบรมมหาราชวัง ใกล้สนามหลวง เป็นวัดสำคัญที่สุดของกรุงเทพฯ และกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นในคราวเดียวกันกับการสร้างพระบรมมหาราชวัง สำหรับพระนครใหม่เมื่อ พ.ศ. 2325 เพื่อเป็นพระอารามในเขตพระราชฐานสำหรับพระมหากษัตริย์ประกอบพระราชพิธีตามขนบธรรมเนียมประเพณีโบราณ ดังนั้นจึงมีแต่พุทธาวาสไม่มีสังฆาวาสเช่นวัดอื่นๆ มีสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมอันยิ่งใหญ่มากมาย

สิ่งก่อสร้างที่น่าสนใจได้แก่ พระอุโบสถ เป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต ผนังด้านนอกปิดทองประดับกระจกอย่างวิจิตรอลังการ ผนังด้านในเขียนภาพปูนผสมโพลิและอื่นๆ

พระมณฑป ตั้งอยู่บนฐานไพทีเป็นฐานสูงต้องขึ้นบันไดหลายชั้น ประดิษฐานตู้พระไตรปิฎก

ปราสาทพระเทพบิดร เป็นปราสาทยอดปรางค์ ประดิษฐานพระบรมรูปรัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 8

ปราสาทนครวัดจำลอง ตั้งอยู่ข้างพระมณฑป รัชกาลที่ 4 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จำลองมาจากปราสาทหินนครวัด ประเทศกัมพูชา

ภาพวาดเรื่องรามเกียรติ์รอบพระระเบียง วาดแต่ครั้งรัชกาลที่ 1 แต่ลบเลือนไปและเขียนซ่อมหลายครั้งกระทั่งถึงรัชกาลปัจจุบัน

Wat Phrasrirattana Sassadaram (Wat Phra Kaew), or the Temple of the Emerald Buddha, situated within the Grand Palace, near Sanam Luang, is a sacred symbol of the Rattanakosin, or Bangkok, Dynasty and the most important temple in the realm. It was built by King Rama I, the founder of the Chakri Dynasty, at the same time as the Grand Palace in 1782, when he established Bangkok as his capital, in order to serve as the palace chapel, in which traditional royal ceremonies would be conducted. It thus has a sanctuary for the performance of Buddhist rites, but no residences for monks.

The temple is richly endowed with fine art and architecture. The Emerald Buddha image is enshrined in the *phra ubosot*, the exterior walls of which are covered with beautiful designs in gold leaf and glass, while the interior walls bear murals depicting the life of the Buddha and other subjects.

The *phra mondop*, or library, is set on a high base surmounted by a stepped pyramid. Inside is reserved a chest containing the *Tripitaka*, the Buddhist sacred scripture.

The Royal Pantheon, or Prasat Phra Thepbidon, has a high spire. Inside are enshrined statues of the eight previous kings of the Chakri Dynasty.

Next to *phra mondop* is a miniature replica of Angkor Wat, which King Rama IV had constructed.

The walls of the cloister are decorated with murals showing scenes from the *Ramakian*, the Thai version of the *Ramayana*. These were originally painted during the reign of King Rama I and have been restored several times.

วัดพิชัยญาติการามวรวิหาร

WAT PHICHAYAYATIKARAM WORAVIHARA

วัดพิชัยญาติการามวรวิหาร (วัดพิชัยญาติ) ตั้งอยู่ไม่ไกลจากสะพานพระพุทธยอดฟ้า ฝั่งธนบุรี เดิมเป็นวัดร้าง สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) หรือสมเด็จพระยาองค์น้อย สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2384 แล้วน้อมเกล้าฯ ถวายเป็นพระอารามหลวงในรัชกาลที่ 3 ได้รับพระราชทานนามว่า วัดพระยาญาติการาม แต่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า วัดพิชัยญาติ

วัดพิชัยญาติเป็นวัดที่มีบริเวณสวยงาม พระอุโบสถเป็นศิลปะแบบจีน มีขนาดไม่ใหญ่นัก ไม่มีช่อฟ้า ใบระกา ด้านนอกพระอุโบสถมีเสาศาโลทำด้วยศิลากลม ที่ฐานเสาศาโลสลักเป็นเรื่องสามก๊ก สองข้างพระอุโบสถเป็นพระเจดีย์บนฐานสูงได้ส่วนลัด

มีพระปรางค์ขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนฐานสูงดูโดดเด่นแลเห็นแต่ไกล พระปรางค์ใหญ่มีความสูงถึง 21 วาเศษ ด้านหน้ามีลานกว้างทำให้พระปรางค์ดูยิ่งใหญ่ สิ่งที่น่าสนใจอื่นๆ ได้แก่ หมู่กุฏิสงฆ์ ซึ่งสร้างแบบตะวันตก มีลายฉลุไม้และลายปูนปั้นที่สวยงาม แต่ชำรุดผุพังเสียมากแล้ว

Wat Phichayayatikaram Woravihara (Wat Phichaiyat) is situated near the Phra Phuttha Yodfa Bridge, on the Thonburi side of the Chao Phraya River. It had been an abandoned temple, and then in 1841, Chao Phraya Phichaiyat (That Bunnag) commissioned the construction of Wat Phichaiyat and presented it to King Rama III as a royal temple. The temple was given the name of Wat Phraya Yatikaram; however, people generally call it Wat Phichaiyat.

Wat Phichaiyat has a beautiful ground. The *phra ubosot* is in the Chinese style and is not very large and does not have *chofa*, *bai raka*. Outside the *phra ubosot* there is a round stone pillar (*phalai*) at the base of which are bas reliefs depicting scenes from the Chinese epic "Sam Kok". On both sides of the *phra ubosot* are *chedi* on tall pedestals.

The temple houses a large *phra prang* on a high base. This can be seen from afar, for the *prang* is 21 wa (42 meters) high, and the open space in front of it makes it look even taller. Of interest also are the monks' residences which are in the Western style. The once beautiful wooden fretwork and plaster decorations have mostly rotted away.

วัดมกุฏกษัตริยารามราชวรวิหาร

WAT MAKUTKASATTRIYARAM RAJAWORAVIHARA

วัดมกุฏกษัตริยารามราชวรวิหาร (วัดมกุฏ) ตั้งอยู่ริมถนนและคลองผดุงกรุงเกษม ด้านใกล้ถนนราชดำเนินนอก หลังจากขุดคลองผดุงกรุงเกษมเป็นคูพระนครชั้นนอกแล้ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงพระราชดำริที่จะให้มีวัดเรียงรายอยู่ตามชายคลองเหมือนที่กรุงศรีอยุธยา จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดขึ้นเคียงคู่กับวัดโสมนัสวิหาร การก่อสร้างแล้วเสร็จใน พ.ศ. 2411 ในชั้นแรกโปรดเกล้าฯ ให้เรียกชื่อว่า วัดนามบัญญัติ ไปพลางก่อน เมื่อสิ้นรัชกาลจึงค่อยเรียกนามพระราชทานว่า วัดมกุฏกษัตริยาราม อันเป็นนามตามพระปรมาภิไธย

วัดมกุฏกษัตริยารามและวัดโสมนัสวิหาร เป็นวัดในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ ที่มีเสมา 2 ชั้น ชั้นแรกเรียกว่า มหาสีมา อยู่ในซุ้มที่มุกกำแพงรอบวัด และยังมีเสมารอบพระอุโบสถอีกเรียกว่า ชันทสีมา ในวัดที่มีเสมา 2 ชั้นเช่นนี้ พระสงฆ์สามารถประชุมทำสังฆกรรมได้ทั้งที่พระอุโบสถและพระวิหาร

อาคารสำคัญในวัดได้แก่ พระวิหาร และพระอุโบสถ มีลายพระมหามงกุฎอันเป็นตราประจำรัชกาลที่ 4 ทั้งที่หน้าบันและด้านบนของซุ้มประตูหน้าต่างเช่นเดียวกันผนังด้านในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมอันหลากหลายแตกต่างจากวัดอื่น เช่น เรื่องพระสาวกในบาสิและอรรถกถา พระอัครสาวก 11 พระองค์ อัครสาวิกา 9 องค์ ภาพการบำเพ็ญกรรมฐาน สิ่งที่พึงปฏิบัติเนื่องด้วยธรรมวินัย ภูตงควัตถุบนบานหน้าต่างและบานประตูด้านในเขียนพระสูตรที่เป็นคาถาด้วยตัวอักษรขอมบรรจง เป็นต้น

Wat Makutkasattriyaram (Wat Makutkasat) is situated on Phadung Krung Kasem Road and the canal of the same name, near Rachadamnoen Nok Road. When the construction of the Phadung Krung Kasem Canal was completed as the outer moat of the city, King Rama IV wished to have temples built along its banks as had been done in Ayutthaya. Thus he had a temple constructed as companion to Wat Somanasvihara. This temple was completed in 1868 and was originally called Wat Nam Banyad. At the end of the reign the temple was renamed Wat Makutkasattriyaram, which was the royal style and title of King Rama IV.

Wat Makutkasat and Wat Somanasvihara are the only two temples in Rattanakosin District that have two rings of *sema*, or boundary stones. The first ring, called the *maha sima*, is placed in niches in the temple walls, while the second ring, called the *khantha sima*, surrounds the *phra ubosot*. In temples that have two rings of *sema*, the monks can perform religious ceremonies in both the *phra ubosot* and the *phra vihara*.

Important buildings include the *phra vihara* and *phra ubosot*. The gables and on the door and window frames are decorated with the royal crown which was the insignia of King Rama IV. The numerous murals inside the *phra ubosot* differ from those found in other temples in that they depict scenes from stories in Pali about the Buddha's disciples, commentaries from stories of the 11 chief male disciples and the 9 chief female disciples, and illustrations of meditation techniques, commandments to observe and so forth, Khmer incantations are inscribed on the door and window panels.

วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร

WAT MAHATHAT YUWARAJARANGSARIT RAJAWORAMAHAVIHARA

วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร (วัดมหาธาตุ) เดิมชื่อวัดสลัก อยู่ระหว่างสนามหลวงกับท่าพระจันทร์ ใกล้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราชในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์และเป็นที่ตั้งของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถานศึกษาชั้นสูงของสงฆ์ สร้างมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทหรือวังหน้า ผู้เป็นพระอนุชาในรัชกาลที่ 1 ทรงบูรณะขึ้นใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2326 พระราชทานนามใหม่ว่า วัดนิพพานาราม

ก่อนพิธีสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งแรกในสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อ พ.ศ. 2331 รัชกาลที่ 1 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดพระศรีสรรเพชญ์ตาม ต่อมาพระราชทานนามใหม่ว่า “วัดมหาธาตุ” ตามแบบแผนการตั้งนามพระอารามซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา ส่วนสร้อยต่อนามวัด “ยุวราชรังสฤษฎิ์” ได้รับพระราชทานจากรัชกาลที่ 5 เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ

สิ่งก่อสร้างสำคัญในวัด ได้แก่ พระมณฑปหน้าพระอุโบสถและพระวิหารเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ด้านทิศสมเด็จพระสังฆราชวิหารโพธิ์ลังกาหรือวิหารน้อย เคยเป็นที่ประทับในรัชกาลที่ 4 เมื่อครั้งทรงออกผนวช อาคารวัดกุหรือตึกแดงซึ่งเคยใช้เป็นที่ตั้งหอสมุดสำหรับพระนครแห่งแรก

พระบรมรูปสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ที่บริเวณหน้าวัดเป็นอนุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นจากจินตนาการในสมัยหลัง

Wat Mahathat Yuwarajarangsarit Rajaworamahavihara (Wat Mahathat), originally called Wat Salak, is situated between Sanam Luang and Tha Phra Chan Pier, near Thammasat University. The Supreme Patriarchs resided there during the early Rattanakosin Period. Maha Chulalongkorn Rajavithayalai, a Buddhist university, is also situated within the temple ground. The temple was built in the Ayutthaya Period and was renovated in 1783 by Prince Surasinghanart, younger brother of King Rama I, and renamed Wat Nipphanaram.

Before the first Grand Council to revise the Buddhist *tripitaka* was convoked in 1788, King Rama I renamed the temple Wat Phra Sri Sanphechayadaram and later renamed it “Wat Mahathat” following the tradition from the Ayutthaya Period to give this name to the temples that housed relics of the Buddha. King Rama V added the name “Yuwarajarangsarit” in honor of Prince Vachirunnahis.

Important structures include the *phra mondop* in front of the *phra ubosot* and the *phra vihara* in which the sacred relics of the Buddha are installed. There is also the Supreme Patriarch’s residence, the Vihara Pho Lanka, or Vihara Noi, where King Rama IV resided when he was a monk, and Akarn Watthu, or Red Building, where once was housed Bangkok’s first library.

The statue of Prince Surasinghanart at the front of the temple was erected long after his death and is a product of the imagination rather than a portrait.

วัดยานนาวา

WAT YANNAWA

วัดยานนาวาตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ติดถนนเจริญกรุง เขตยานนาวา เป็นวัดโบราณ มีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อ วัดคอกควาย ในสมัยกรุงธนบุรีได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวง เรียกชื่อใหม่ว่า วัดคอกกระบือ ต่อมารัชกาลที่ 1 ทรงสร้างพระอุโบสถใหม่

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์และสร้างสำเภาพระเจดีย์แทนพระสถูปเจดีย์ทั่วไป เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เห็นรูปแบบเรือสำเภาซึ่งกำลังจะหมดไปจากเมืองไทย วัดคอกกระบือ จึงกลายเป็นวัดยานนาวา

สำเภายานนาวา มีความยาววัดจากท่อนข้างบนถึงท้ายบาฬี 21 วา 2 สอก ความยาวส่วนล่างวัดที่พื้นดิน 18 วา 1 สอกเศษ ส่วนกว้างตอนกลางลำ 4 วา 3 สอก ส่วนสูงตอนกลางลำ 2 วา 3 สอก มีพระเจดีย์องค์ใหญ่และเล็กอยู่ในลำสำเภารวม 2 องค์ ที่ห้องบาฬีมีรูปหล่อของพระเวสสันดรกับพระกัณหาชาลีประดิษฐานอยู่ ซึ่งสืบเนื่องมาจากเนื้อความในมหาชาติคำหลวง ที่พระเวสสันดรโศกเศร้าโศกเศร้าให้อุทิศตนเพื่อร่วมกับพระบิดาสั่งสร้างมหาจุฬาลงกรณเป็นเสมือนสำเภาใหญ่พามนุษยชาติข้ามโอฆสงสารไปสู่พระนิพพาน

ในพระอุโบสถซึ่งสร้างในสมัยรัชกาลที่ 1 ด้านหลังบานประตูมีภาพจิตรกรรมสำคัญที่รัชกาลที่ 3 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้วาดขึ้น คือรูปกระทุ้งใหญ่ตามแบบที่ทำในพระราชพิธีลอยพระประทีป และโดยอาศัยตามแบบอย่างที่ทำเลี้ยงพระในพระราชพิธีสารทในรัชสมัยของพระองค์

Wat Yannawa is located on the bank of the Chao Phraya River, on Charoen Krung Road, Yannawa District. It was an ancient temple dating from the Ayutthaya Period. Originally named Wat Khok Khwai. In the Thonburi Period it was raised to the status of a royal temple and was renamed as Wat Khok Krabeu. Later, King Rama I ordered the construction of a new *phra ubosot*.

The name of the temple was changed again to Wat Yannawa after King Rama III had the temple renovated and a *chedi* constructed to resemble a junk to remind later generations of what a junk looked like.

The Yannawa junk is 21 wa 2 sok (43 meters) long from stem to poop royal as measured on deck, 18 wa 1 sok (37 meters) long as measured along the ground, 4 wa 3 sok (9.5 meters) wide, and 2 wa 3 sok (5.5 meters) tall at midship. There are two *chedi*, one large and one small, on the junk. On the poop royal there are a statue of Phra Vessandara along with his children Phra Khanha and Chalee, recalling the scene in the story of Phra Vessandara in which he exhorts his son and daughter to join him in making merit, which he likened to a junk that would take humanity to Nirvana.

The *phra ubosot*, constructed in the First Reign, has an important painting on a door that was executed on the orders of King Rama III depicting a large Krathong used in the Loy Phra Pratheep ceremony and a type of jar used during this period for offering new rice to monks.

วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร

WAT RAKHANGKHOSITARAM WORAMAHAVIHARA

วัดระฆังโฆสิตารามวรมหาวิหาร (วัดระฆัง) ตั้งอยู่ทางฝั่งธนบุรี ตรงข้ามกับท่าช้างวังหลวง เดิมชื่อวัดบางว่าใหญ่ เป็นวัดโบราณมีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวง และโปรดเกล้าฯ ให้สังคายนาพระไตรปิฎกที่นี่ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 มีการขุดพบระฆังโบราณในเขตวัด ประชาชนจึงเรียกว่า วัดระฆังตั้งแต่นั้นมา แต่ตัวระฆังซึ่งมีเสียงดี รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้นำไปไว้ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

สิ่งสำคัญในวัดได้แก่ ตำหนักทอง ซึ่งเคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีและสมเด็จพระสังฆราช (ศรี) พระอุโบสถกับหอพระไตรปิฎกที่รัชกาลที่ 1 ทรงสร้าง ภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนังประดับทั้งสองหลัง

สถาปัตยกรรมไทยในวัดที่มีชื่อเสียงเลื่องลือว่างามยิ่ง คือ หอพระไตรปิฎก เดิมอยู่กลางสระที่ขุดขึ้นด้านหลังพระอุโบสถ สร้างเป็นเรือนแฝด 3 หลัง ด้วยไม้ที่รื้อจากพระตำหนักและหอนั่งเดิมของรัชกาลที่ 1 เมื่อครั้งยังทรงรับราชการอยู่กรุงธนบุรี ฝาผนังด้านนอกทาสีดินแดง ด้านในเขียนภาพสีฝีมืออาจารย์นาค เป็นภาพแสดงวิถีชีวิตประจำวันของคนในสมัยนั้น บานประตูตกแต่งด้วยการเขียนลายรดน้ำและแกะสลักอย่างงดงาม นอกจากนั้นยังมีตู้พระไตรปิฎกลายรดน้ำขนาดใหญ่สมัยกรุงศรีอยุธยาอยู่ในห้องด้านเหนือและห้องด้านใต้

Wat Rakhangkhositaram Woramahavihara (Wat Rakhang) is situated on the Thonburi side, opposite Tha Chang Wang Luang Pier. Wat Rakhangkhositaram was originally called Wat Bang Wa Yai and was an ancient temple built during the Ayutthaya Period. King Taksin raised its status to that of a royal temple and had it used as the site of a Buddhist council to recompile the *tripitaka*. In the First Reign, an ancient bell was discovered on the temple grounds and since that time the temple has been known as Wat Rakhang, or the Temple of the Bell. King Rama I had the bell, which had good tone, removed to Wat Phrasrirattana Sassadaram.

The important buildings include the Golden Palace, where King Taksin and the Supreme Patriarch (Sri) resided, and the *phra ubosot* and *tripitaka* tower built in the First Reign and decorated with murals.

A building in Wat Rakhangkhositaram that is considered a beautiful example of Thai architecture is the *tripitaka* tower. Originally this tower was in the middle of a pond that was dug behind the *phra ubosot*. The tower consists of three identical structures built from timber removed from a palace in which King Rama I had resided before ascending the throne. The outside walls are painted with red ochre while the inside walls are covered with murals depicting the daily life of that time painted by Acharn Nak. The door panels are decorated with *lai rod nam* designs and beautiful carvings. There are also the large *tripitaka* bookcases dating from the Ayutthaya Period in the north and south rooms.

วัดราชนัลดารามวรวิหาร

WAT RAJANADDARAM WORAVIHARA

วัดราชนัลดารามวรวิหาร (วัดราชนัลดารา) เป็นวัดสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งอยู่ใกล้กับป้อมมหากาฬ ติดกับลานพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์ซึ่งเป็นพลับพลาที่รับแขกเมือง เชิงสะพานผ่านฟ้าลีลาศ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ทรงสร้างบนสวนผลไม้เก่าเนื้อที่ประมาณ 25 ไร่ เพื่อพระราชทานเป็นเกียรติแก่พระราชนัดดา คือ พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าหญิงโสมนัสวัฒนาวดี (ซึ่งภายหลังเป็นพระมเหสีในรัชกาลที่ 4) โดยทั้งสองพระองค์เสด็จวางศิลาฤกษ์เมื่อ พ.ศ. 2389

จุดเด่นของวัดราชนัลดาราที่ประชาชนมองเห็นได้ทั่วไปเมื่อผ่านมาทางถนนราชดำเนิน คือ โลหะปราสาท ซึ่งสร้างโดยพระราชนัดดาในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. 2389 เนื่องจากทรงมีพระราชศรัทธาทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและทรงทราบว่าในสมัยโบราณมีการสร้างโลหะปราสาทเพียง 2 ครั้งในโลก คือ หลังแรกนางวิสาขา แห่งเมืองสาวัตถีสร้างยอดปราสาททำด้วยทองคำ หลังที่สองพระเจ้าทูลฐคามณี แห่งกรุงอนุราธปุระ ลังกา ทรงสร้างเมื่อราว พ.ศ. 382 หลังคามุงด้วยแผ่นทองแดง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสร้างโลหะปราสาทเพื่อเป็นเกียรติแก่พระนครแทนการสร้างพระเจดีย์เช่นพระอารามอื่น นับเป็นโลหะปราสาทแห่งที่ 3 ของโลก โดยสร้างเป็นปราสาทสูง 3 ชั้น มียอดทั้งหมด 37 ยอด กลางปราสาทเป็นช่องกลวง มีบันไดเวียน 67 ขั้น ให้เดินขึ้นไปดูทิวทัศน์ข้างบนได้

พระอุโบสถเป็นแบบไทย คือ มีช่อฟ้า ใบระกา ต่างจากวัดเทพธิดารามซึ่งสร้างแบบจีน ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปปฐมมุณีซึ่งโปรดให้หล่อด้วยทองแดง จากตำบลจันทิก เมืองนครราชสีมา เมื่อ พ.ศ. 2389 ฝาผนังเขียนลายเทพชุมนุมกับดาวดาราศาสตร์

Wat Rajanaddaram Woravihara (Wat Rajanadda) is a temple of the early Rattanakosin Period. The temple is situated near the Mahakarn Fort, next to the Maha Chesadabodin Pavilion, which is used to welcome guests of state, and near the Phan Fa Leelas Bridge. King Rama III built the temple on about 25 rai of orchard land in honor of his niece, Princess Somanas Wattanawadee (later Queen of King Rama IV). Both attended the foundation stone laying ceremony in 1846.

A unique feature of the temple, which can be seen while passing along Ratchadamnoen Road, is the metal *prasat*, constructed by King Rama III in 1846. Prior to this, only two metal *prasat* had ever been constructed: the first by Nang Visakha of Sawathee, who made the spire of the *prasat* of pure gold, and the second by Thutthakamane, of Anuradhapura of Lanka in around 161 B.C., in which the roof was covered with copper. King Rama III therefore decided to construct a metal *prasat* instead of a *chedi* as in other temples. It is one of only three metal *prasat* in the world. The *prasat* is three storeys high and has cast metal roofs on each of the 37 spires. The center of the *prasat* is hollow and has a spiral staircase of 67 steps that visitors may climb to admire the view.

The *phra ubosot* was built in the Thai style, with Chofa and Bai Raka gable decorations, and so it differs from Wat Thepthidaram, which was built in the Chinese style. The *ubosot* houses the Phra Sethatamamunee image, which was cast from copper in Chanteuk Sub-district, Nakhon Ratchasima, in 1846. The murals depict astronomical themes.

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร

WAT RAJABOPIT SATHITMAHASIMARAM RAJAWORAVIHARA

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร (วัดราชบพิธ) ตั้งอยู่ใกล้กระทรวงมหาดไทย ระหว่างถนนเฟื่องนครกับถนนอัษฎางค์ ซึ่งเป็นถนนเลียบบคลองคูเมืองเดิม พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2412

พระอุโบสถ พระเจดีย์และพระวิหารมีกำแพงโค้งประดับด้วยกระเบื้องเคลือบเบญจรงค์อันโดดเด่น บานประตูพระอุโบสถและพระวิหารประดับมุกด้วยฝีมือช่างชั้นครู

ในวัดมีเสาค้ำหลักยอดเป็นรูปเสมาธรรมจักร 8 เสา ตั้งประจำเป็นเสมาที่กำแพงทั้ง 8 ทิศ อันเป็นที่มาของคำว่า “มหาสีมาราม” ที่กำกับชื่อวัด เมื่อเดินผ่านประตูซึ่งมีบานประตูแกะสลักเป็นทหารมหาดเล็กแต่งเครื่องแบบอย่างฝรั่งแทนทหารบาลตามคติเดิม เข้าไปทางหน้าวัดจะเห็นพระอุโบสถ พระเจดีย์ พระวิหารตั้งอยู่บนฐานไพทีหรือฐานยกพื้นสูงจากระดับพื้นดิน

พระอุโบสถวัดราชบพิธ รูปทรงภายนอกเป็นแบบไทยแต่ข้างในเป็นแบบยุโรปผสมไทย ตกแต่งโดยหม่อมเจ้าประวิษ์ ชุมสาย หน้าบันเป็นรูปช้างเจ็ดเศียรเทิดพานรองรับตราพระเกี้ยว บานประตูประดับมุกรูปตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ฝีพระหัตถ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นทิวากรวงศ์ประวัติ

ในวัดด้านถนนอัษฎางค์มีสุสานหลวง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเพื่ออุทิศพระราชนครุฑแด่พระบรมราชเทวี พระราชเทวี เจ้าจอมมารดา พระราชโอรส พระราชธิดาโดยทำอนุสาวรีย์บรรจุพระสรีรังคารแบบต่างๆ เป็นรูปเจดีย์ ปรางค์ อาคารแบบศิลปะยุโรป อยู่ในสวนเล็กๆ เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเดินเที่ยวชมได้

Wat Rajabopit Sathitmahasimaram Rajaworavihara (Wat Rajabopit) is situated between Fuang Nakhon Road and Usadang Road (Khlong Ku Muang Derm Road), near the Ministry of Interior. King Rama V ordered its construction in 1869.

The *phra ubosot*, *phra chedi* and *phra vihara* have curving walls that are covered with beautiful glazed colored tiles. The doors to the *phra ubosot* and *phra vihara* are inlaid with mother of pearl, the work of master craftsmen.

In the temple there are eight stone pillars each surmounted with a carving of the Buddhist Wheel of Law (Dhammachak), one for each of the eight directions, hence the name “Mahasimaram” (Great Boundary Pillars). On the gate shutters of the temple are carved soldiers of the Corps of Royal Pages attired in European-style uniforms instead of traditional dresses. On entering the temple compound at the front entrance the *phra ubosot*, *phra chedi* and *phra vihara* can be seen raised above ground level on a platform.

The exterior of the *phra ubosot* is constructed in the Thai style. Inside the design is partly European and partly Thai. It was decorated by M.C. Prawit Chumsai. On the gable there is a carving of a seven-headed elephant holding up a tray containing a royal seal. The doors are inlaid with mother of pearl designs depicting the various royal decorations, the craftsmanship of Prince Thiwakornwongprawat.

Within the temple ground on the Usadang Road side there is a royal cemetery which was ordered constructed by King Rama V to make merit for his mother, wives, sons and daughters. It consists of several repositories for royal remains in the form of *chedi*, *prang*, and European-style building. These are set in a small garden, which is open to the public.

วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร

WAT RAJAPRADIT SATHITMAHASIMARAM RAJAWORAVIHARA

วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร (วัดราชประดิษฐ์) ตั้งอยู่ข้างสวนสราญรมย์ ติดถนนเลียบบคลองคูเมืองเดิมคนละฝั่งกับ วัดราชบพิธ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมารามขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2407 เป็นวัดแรกที่รัชกาลที่ 4 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นสำหรับพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุตโดยเฉพาะ พระวิหารหลวงของวัดราชประดิษฐ์ตั้งอยู่บนฐานสูง ตกแต่งอย่างวิจิตร ในวัดมีเสาคีลาจำหลักยอดเป็นรูปเสมาธรรมจักร 8 เสา ตั้งประจําเป็นเสมาที่กำแพงทั้ง 8 ทิศ อันเป็นที่มาของคำว่า “มหาสีมาราม” ที่กำกับชื่อวัด

ในการสร้างพระวิหารหลวงซึ่งถือเป็นพระอุโบสถของวัด มีเรื่องที่น่าสนใจถึงภูมิปัญญาของคนในยุคเก่า คือ เนื่องจากพื้นที่ตรงนั้นค่อนข้างต่ำและเนื้อดินอ่อน หากใช้ดินและทรายถมก็ยังคงทรุดตัวได้ รัชกาลที่ 4 จึงโปรดเกล้าฯ ให้ถมพื้นด้วยไหกระเทียมแทน เพราะไหกระเทียมมีความแข็งแรงเป็นพิเศษ

ในพระวิหารหลวงของวัดราชประดิษฐ์ซึ่งถือเป็นพระอุโบสถด้วยนั้น มีภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระราชพิธีสิบสองเดือน แสดงพระราชพิธีต่างๆ ทั้งโล้ชิงช้า สงกรานต์ วิสาขบูชา ตลอดจนกระทั่งภาพรัชกาลที่ 4 ทรงส่องกล้องเพื่อศึกษาวิชาดาราศาสตร์ ด้านข้างของพระวิหารหลวงมีพระบรมรูปรัชกาลที่ 4 ทรงยืนเต็มพระองค์ ด้านหลังของพระวิหารหลวงมีรูปหล่อโลหะของสมเด็จพระสังฆราช(สา) ประดิษฐานในเจดีย์ประดับกระเบื้องหินอ่อน

Wat Rajapradit Sathitmahasimaram Rajaworavihara (Wat Rajapradit) is situated next to Saranrom Park close to Khlong Ku Muang Derm Road, on the opposite side of the canal from Wat Rajabopit. King Rama IV ordered the construction of Wat Rajapradit Sathitmahasimaram in 1864 as the first temple of Dhammayutika sect. The *phra vihara luang* is constructed on a high base and is beautifully decorated. In the temple there are eight stone pillars, each surmounted by a carving of the Buddhist Wheel of Law (Dhammachak), one for each of the eight directions, hence the name “Mahasimaram”.

During the construction of the *phra vihara luang*, which is the *phra ubosot*, it was found that the ground was rather low and the earth soft. If earth and sand were used as landfill the ground would still continue to subside. King Rama IV therefore ordered that broken garlic jars be used as landfill because the jars was especially strong.

In the *phra vihara luang*, there are murals depicting the royal ceremonies of the twelve months, including the Giant Swing Ceremony, Songkran, Visakha Puja as well as a picture of King Rama IV using a telescope for his astronomical studies. On one side of the *phra vihara luang* there is a standing statue of King Rama IV and nearby there is a statue of the Supreme Patriarch (Sa) in a *chedi* covered with marble tiles.

21

THE TEMPLE OF THE WISDOM OF THE EAST

วัดราชสิทธิารามราชวรวิหาร

WAT RAJASITTHARAM RAJAWORAVIHARA

วัดราชสิทธิารามราชวรวิหาร (วัดราชสิทธิ) ตั้งอยู่ใกล้สะพานเจริญพาสณ์ ถนนอิสราภาพ ฝั่งธนบุรี เป็นวัดสมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อวัดพลับ สมัยรัชกาลที่ 1 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดใหม่ขึ้นในที่ติดกันกับวัดพลับเดิมและรวมวัดทั้งสองเข้าด้วยกัน แล้วเรียกว่าวัดพลับเช่นเดิมถึงพ.ศ. 2351 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะวัดพลับเดิมอีกครั้ง

เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงผนวชเสด็จมาทรงจำพรรษาที่วัดนี้ เมื่อเสด็จขึ้นครองราชสมบัติแล้วได้โปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งหมด

ภายในวัดราชสิทธิารามมีสิ่งก่อสร้างสำคัญ คือ พระตำหนักจันทน์ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ทรงสร้างพระราชทานให้รัชกาลที่ 3 ประทับเมื่อทรงผนวช เป็นพระตำหนักเล็กขนาด 2 ห้อง ชั้นล่างก่ออิฐถือปูน ชั้นบนสร้างด้วยไม้จันทน์ทั้งหมดติดข้อฟ้า ใบระกา ประดับกระจกสวยงาม ต่อมารัชกาลที่ 3 ทรงย้ายไปปลูกเคียงพระตำหนักเกษมและเปลี่ยนเครื่องไม้ที่ชำรุดทรุดโทรมเป็นไม้เนื้อแข็งอื่นๆ เช่น ไม้เต็งรัง ไม้สัก ทำให้เหลือส่วนที่เป็นไม้จันทน์อยู่เพียงบางส่วนเท่านั้น

พระอุโบสถสร้างใหม่ครั้งรัชกาลที่ 3 ในคราวปฏิสังขรณ์ใหญ่ภายในพระอุโบสถมีจิตรกรรมฝาผนังรูปกระบวนพยุหยาตราทางสถลมารคแต่ชำรุดลบเลือนไปมาก

Wat Rajasittharam Rajaworavihara (Wat Rajasit) is located close to the Charoenpart Bridge on Isaraphab Road in Thonburi. The temple dated from the Ayutthaya Period and it was called originally Wat Phlab. King Rama I ordered the construction of a new temple next to Wat Phlab and the two temples were combined as one. In 1808 the temple was again renovated.

King Rama III resided at this temple while he was a monk, and after he ascended the throne, he ordered another renovation of the temple.

Wat Rajasittharam has several important buildings. The *Phra Tamnak Chan* was constructed by King Rama II for the future King Rama III when he was a monk. It is a small building with two rooms, the ground floor is of bricks and mortar, while the upper floor is of sandalwood (*chan*). The apex of the gable (*cho fa, bai raka*) is beautifully decorated with mirrors. King Rama III subsequently had the building moved next to a Chinese-style building. The sandalwood, which had become rotten, was replaced with other types of wood such as *teng* (shorea), *rang* (dipterocarpaceae) and teak so that only part of the original sandalwood remains.

The *phra ubosot* was reconstructed in the Third Reign when the temple was completely renovated. Murals in the *phra ubosot* depict scenes of a royal procession on land but the paintings have badly deteriorated.

วัดราชโอรสารามราชวรวิหาร

WAT RAJAORASARAM RAJAWORAVIHARA

วัดราชโอรสารามราชวรวิหาร (วัดราชโอรส) ตั้งอยู่บริเวณริมคลองด่านบางขุนเทียน ฝั่งธนบุรี ใกล้วัดหนังและวัดนางนอง คำว่าราชโอรสารามหมายถึง วัดที่พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ พระราชโอรสในรัชกาลที่ 2 ทรงสถาปนาขึ้น เป็นวัดโบราณที่มีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อวัดจอมทอง เป็นวัดเล็กๆ ของราษฎร ตั้งอยู่กลางเรือสวนอันร่มรื่น ในสมัยรัชกาลที่ 2 พ.ศ. 2363 มีข่าวว่าพม่าเตรียมกำลังจะยกเข้ามาตีประเทศไทยอีก จึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดทัพออกไปสะกิดกันพม่าตั้งแต่กาญจนบุรีลงไปจนถึงปากน้ำ โดยให้พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ซึ่งภายหลัง คือ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เป็นแม่ทัพยกไปทางกาญจนบุรี ได้ประทับแรมและประกอบพิธีเบิกโขลงทวารตามตำราพิชัยสงครามที่วัดนี้ ครั้นย่างเข้าหน้าฝน พ.ศ. 2364 แล้วพม่ามิได้ยกทัพมา จึงได้เสด็จกลับพระนคร ต่อมาได้ทรงปฏิสังขรณ์วัดจอมทองขึ้นใหม่หมดโดยใช้เครื่องปูนเป็นหลักเพราะคงทนกว่าเครื่องไม้ รัชกาลที่ 2 พระราชทานนามใหม่ว่า “วัดราชโอรส” ใช้เวลาสร้างต่อเนื่อง 14 ปี จึงเสร็จบริบูรณ์ มีการฉลองเมื่อ พ.ศ. 2374

ในบริเวณวัดกว้างขวางน่าเที่ยวชม สิ่งสำคัญในวัดได้แก่ พระอุโบสถ พระวิหารและเครื่องประดับต่างๆ ซึ่งเป็นศิลปะแบบจีนตามพระราชนิยม ได้ต้นพิบูลช้างพระอุโบสถยังมีพระแท่นที่รัชกาลที่ 3 ประทับเป็นประจำเมื่อเสด็จมาคุมงานก่อสร้างประดิษฐานอยู่

พระวิหารพระพุทธไสยาสน์ สร้างบนฐานสูง มีเจดีย์เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองประดิษฐานอยู่ 32 องค์

Wat Rajaorasaram (Wat Rajaoros) is situated on the bank of the Darn Canal, Bangkhunthien, Thonburi, near Wat Nang and Wat Nangnong. It is named Raja Orasaram because it built by Prince Chesadabodin, a son of King Rama II. A temple built during the Ayutthaya Period, occupied this site called Wat Chomthong, it was a small temple used by commoners situated in a shady orchard. During the Second Reign, in 1820, there was a rumour that the Burmese were preparing another invasion of Siam. King Rama II therefore sent an army led by his son Prince Chesadabodin, the future King Rama III, to the frontier at Kanchanaburi. On the way he stopped at this temple and performed the *boek khlon thawan* ceremony as prescribed for troops marching off to war in the ancient treatise on warfare. When the rainy season of 1821 arrived and the Burmese army had not appeared, the prince led his army back to the capital. Later, the prince ordered the temple to be renovated using plaster as a major material, because it was more durable than wood. King Rama II bestowed on it the name “Wat Rajaoros”. The rebuilding took 14 years, the celebrations on its completion being held in 1831.

The temple has a spacious compound. Important buildings and objects include the *phra ubosot*, *phra vihara* and their ornaments, which are in the Chinese-style favored by King Rama III. Under a *pikul* tree near the *phra ubosot*, there is a much revered dais which was occupied by King Rama III when he visited the temple to view the progress of its construction.

The Phra Vihara Phra Buddhasaiyat was constructed on a tall pedestal surrounded by 32 *chedi*.

วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร

WAT RAJATHIWAS RAJAWORAVIHARA

วัดราชาธิวาสราชวรวิหาร (วัดราชา) ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ใกล้ท่าวาสุกรี สามเสน เคยเป็นที่ประทับของรัชกาลที่ 4 ระหว่างทรงผนวช เป็นที่ก่อกำเนิดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย นับว่าเป็นวัดโบราณ ก่อนสมัยอยุธยา เดิมชื่อว่า สมอราย รัชกาลที่ 5 ทรงพระราชวิจารณ์ว่าคำว่า “สมอ” มาจากคำเขมรว่า “ถมอ” ซึ่งแปลว่าหิน จึงทรงแปลว่า วัดศิลาราย รัชกาลที่ 4 พระราชทานนามใหม่ว่า วัดราชาธิวาสวิหาร บริเวณวัดมีความร่มรื่นสมกับเป็นวัดอริยวาสน์หรือวัดป่า

ในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น พระอุโบสถซึ่งสร้างตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ทรุดโทรมมาก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงออกแบบสร้างใหม่โดยให้รักษาผนังเดิมไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์สถานสำคัญของฝ่ายธรรมยุต จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถเป็นภาพเขียนเทคนิคฝรั่งที่เรียกว่า สีปูนเปียก แสดงเรื่องพระเวสสันดรชาดก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเป็นผู้ร่างภาพ นายริโกลี ชาวอิตาลี (ผู้เขียนภาพบนเพดานโดมในพระที่นั่งอนันตสมาคม) เป็นผู้เขียน

ศาลาการเปรียญตั้งอยู่หน้าวัด เป็นศาลาการเปรียญสร้างด้วยไม้สักทั้งหลังที่สวยงาม จุคนได้ไม่ต่ำกว่าหนึ่งพันคน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงให้สร้างเลียนแบบจากศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี

Wat Rajathiwas Rajaworavihara (Wat Raja) is situated on the bank of the Chao Phraya River, near Tha Wasukri Pier, Samsen. When he was a monk King Rama IV, resided at this temple. It was there that the Dhammayutika sect was born. It is believed to be an ancient temple built before the Ayutthaya Period, and was originally called Wat Samorrai. King Rama V believed that the word “samor” was derived from the Khmer word “thamor”, meaning stone. Therefore the temples name meant Wat Silarai. King Rama IV gave the temple its present name of Wat Rajathiwas vihara. The temple is cool and shady as befitting its history as a forest retreat.

In the Fifth Reign the *phra ubosot*, which had been constructed in the early Rattanakosin Period, was in poor condition. King Rama V therefore ordered Prince Narissaranuwattiwong to reconstruct the *phra ubosot* but retain the original walls because of the significance of the building in the history of the Dhammayutika sect. The murals were done using the European fresco technique and depicted the story of *Phra Vessandara*, the Buddha's tenth reincarnation. Prince Narissaranuwattiwong prepared the drafts and Rigole, an Italian artist who painted the ceiling in the dome of the Ananta Samakhom Throne Hall, executed the frescoes.

The *sala karn prian*, or sermon hall, situated in the front of the temple is constructed entirely of teak and can accommodate up to 1,000 people. Prince Narissaranuwattiwong modelled it on a hall at Wat Suwannaram in Phetchaburi Province.

วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร WAT SAKET RAJAWORAMAHAVIHARA

วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร (วัดสระเกศ) อยู่ริมคลองมหานาค และคลองรอบกรุง ไกลสะพานผ่านฟ้าลีลาศ เป็นวัดโบราณสมัยอยุธยา เดิมเรียกว่าวัดสะแก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์และขุดคลองรอบพระอาราม แล้วพระราชทานนามใหม่ว่า วัดสระเกศ ซึ่งแปลว่าชำระพระเกศา เนื่องจาก เคยประทับทำพิธีพระกระยาसनานเมื่อเสด็จกรีธาทัพกลับจากกัมพูชา มาปราบจลาจลในกรุงธนบุรี และเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ ใน พ.ศ. 2325

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะและสร้างสิ่งต่างๆ เพิ่มเติมขึ้นอีก ที่สำคัญ คือพระบรมบรรพตหรือภูเขาทอง ซึ่งทรงกำหนดให้เป็นพระปรมาภิไธยฐานย่อมนมัสสัณฐาน แต่สร้างไม่สำเร็จในรัชกาล เมื่อถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 จึงทรงให้เปลี่ยนแปลงเป็นภูเขา ก่อพระเจดีย์ไว้บนยอด การก่อสร้างแล้วเสร็จในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระเจดีย์บนยอดพระบรมบรรพตเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุมาแต่ครั้งนั้น

ในส่วนของพระอาราม มีสิ่งก่อสร้างที่สำคัญๆ เช่น พระอุโบสถ ซึ่งสร้างสมัยรัชกาลที่ 1 ภายในมีจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งเขียนสมัยรัชกาลที่ 3 แต่ชำรุดจึงมีการลบเขียนใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 7 เป็นภาพ ทศชาติ ภาพมารผจญและภาพไตรภูมิ รอบพระอุโบสถมีซุ้มเสมา ตั้งประจำทั้ง 8 ทิศ ซุ้มเสมาที่วัดสระเกศเป็นทรงกุ่มช้างหรือ ซุ้มหน้านางประดับกระเบื้องดงามถือเป็นแบบอย่างทางศิลปะ นอกจากนี้ยังมีหอไตร สมัยรัชกาลที่ 1 บูรณะในสมัยรัชกาลที่ 3 เดิมอยู่กลางสระน้ำ สร้างด้วยไม้มีเฉลียงรอบ บานประตูหน้าต่างแกะสลักอย่างสวยงาม

Wat Saket Rajaworamahavihara (Wat Saket) is located along the Mahanak and Rob Krung Canals, near the Phanfa Leelas Bridge. It was an ancient temple dating from the Ayutthaya Period and was called originally Wat Sakae. King Rama I the Great ordered the renovation of the temple and the digging of a canal around it. He renamed it Wat Saket, which means "to wash the hair", in commemoration of the occasion when he performed the Phra Krayasanan Ceremony at the temple on his return from Cambodia to quell great confusion in Thonburi and his subsequent ascension of the throne in 1782.

King Rama III ordered the temple to be renovated and had some new buildings constructed, the most important being the Phra Borom Banphot, or Golden Mount, that was to be a *phra prang* on a twelve-sided base. The construction was not completed in his reign, and King Rama IV decided to construct instead an artificial mountain with a *chedi* on the summit. Construction was completed in the reign of King Rama V. The *chedi* on the summit of the Golden Mount has housed relics of the Buddha ever since.

An important building in the temple is the *phra ubosot* that was constructed in the First Reign. The murals inside were executed in the Third Reign but were damaged and repainted in the Seventh Reign. They depict scenes from *Tosachart*, *Marn Phachon* and *Tribhumi*. Surrounding the *phra ubosot* there are structures to house the *sema* boundary markers in all eight directions. These structures are in the form of an elephant howdah, or *na nang*, and are considered master pieces. The *tripitaka* tower, which was constructed in the First Reign and renovated in the Third Reign, was formerly in the center of a pond and was made of wood with a balcony surrounding it. The door and window panels are beautifully carved.

วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร

WAT SUTHATTHEPWARARAM RAJAWORAMAHAVIHARA

วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร (วัดสุทัศน์) ตั้งอยู่ริมถนนบำรุงเมือง ใกล้เสาชิงช้า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดสุทัศนเทพวรารามขึ้นที่ใจกลางพระนครใน พ.ศ. 2350 เพื่อประดิษฐานพระโต หรือพระศรีศากยมุนีที่อัญเชิญมาจากเมืองสุโขทัย

พระวิหารพระศรีศากยมุนี เริ่มก่อสร้างในสมัยรัชกาลที่ 1 และเสร็จสมบูรณ์ในรัชกาลที่ 3 ฝาผนังภายในพระวิหารมีจิตรกรรมเรื่องไตรภูมิภิกขาฬิมือช่างสมัยรัชกาลที่ 2 และ 3 บานประตูด้านหน้าที่กล่าวกันว่าเป็นฝีมือพระหัตถ์รัชกาลที่ 2 เป็นไม้กระดานหนาแกะสลักกลึงเป็นลวดลายเครือเถาและสัตว์ต่างๆ สลับซับซ้อนวิจิตรพิสดาร ฝ้าทิพย์ด้านหน้าของพระพุทธรูปองค์พระศรีศากยมุนีเป็นที่ประดิษฐานพระบรมราชสรีรังคารในรัชกาลที่ 8

พระอุโบสถสร้างในสมัยรัชกาลที่ 3 มีขนาดใหญ่และยาวมาก มีภาพจิตรกรรมฝาผนังแสดงประวัติพระปัจเจกพุทธเจ้า เรื่องปฐมสมโพธิและรามเกียรติ์ พระประธาน คือ พระพุทธตรีโลกเชษฐ ซึ่งรัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้หล่อขึ้นใหม่ พระพุทธรูปที่มีประวัติน่าสนใจอีกองค์หนึ่งคือพระพุทธเสฐริฐมุนี ซึ่งเป็นพระประธานในศาลาการเปรียญ รัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้หล่อขึ้นด้วยกลักรบูรจุฬินซึ่งทางการจับรวบรวมมาเผาเมื่อ พ.ศ. 2382 บนแนวกำแพงด้านเหนือมีศาลาที่ประทับสำหรับทอดพระเนตรการไล่ชิงช้าในสมัยรัชกาลที่ 4 ในบริเวณวัดมีเจดีย์หินแบบจีนและศิลปกรรมที่สวยงามมากมาย

Wat Suthatthepwararam Rajaworamahavihara (Wat Suthat) is situated on Bamrung Muang Road, near the Giant Swing. King Rama I commissioned its construction in 1807 to enshrine the Phra To, or Phra Sri Sakayamunee, image from Sukhothai.

Construction was begun in the First Reign and completed in the Third Reign. The murals depict scenes from the *Tribhumi Khatha* and are the work of craftsmen of the Second and Third Reigns. The carving on the front door is said to be the work of King Rama II. The door is a very thick panel of wood deeply carved in an intricate design of creeping plants and animals. The cloth draped over the lap of the Phra Sri Sakayamunee image is the repository of the ashes of King Rama VIII.

The *phra ubosot* was built in the Third Reign and is very large and long. There are murals depicting the story of the Buddha and the *Ramakien* story of *Ramayana*. The presiding image is the Phra Buddha Trilokachet, which was cast on the orders of King Rama III. Another interesting image is the Buddha Sethamunee, the presiding image in the *sala karn prian*, which King Rama III ordered to be cast in 1839 from the opium boxes that had been seized and were to be burnt. On the north wall there is a pavillion built for King Rama IV to watch the swing ceremony. The temple ground has a stone *chedi* in Chinese style and other artistic objects.

26

วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร
WAT SUTATHETHPWARARAM RAJAWORAMAHAVIHARA

วัดสุวรรณารามราชวรวิหาร

WAT SUWANNARAM RAJAWORAVIHARA

วัดสุวรรณาราม (วัดสุวรรณ) ตั้งอยู่ริมคลองบางกอกน้อยฝั่งตะวันตก เข้าทางถนนเจริญสีทวงศ์ ตรงข้ามกับบางขุนนนท์ เป็นวัดสมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อวัดทอง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนาขึ้นใหม่ทั้งพระอารามและพระราชทานนามว่า วัดสุวรรณาราม

นอกจากนี้สมเด็จพระราชวังบรมมหาสุรสิงหนาท ทรงมีพระราชศรัทธาสั่งสร้างเมรุหลวงสำหรับใช้ในการพระราชทานเพลิงศพเจ้านายและขุนนางผู้ใหญ่ ซึ่งตามประเพณีต้องนำไปเผาปนกับนอกกำแพงพระนครชั้นนอก เมรุหลวงที่วัดสุวรรณารามใช้มาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 4

ในรัชกาลที่ 3 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์วัดสุวรรณาราม และให้ช่างเขียนหลวงเขียนภาพฝาผนังในพระอุโบสถด้วย ถือเป็นการประชันฝีมือกันระหว่างจิตรกรฝีมือเยี่ยม เช่น หลวงวิจิตรเจษฎา (ทองอยู่) ผู้เขียนนมมีราชชาดกกับหลวงเสนีย์บริรักษ์ (คงแป๊ะ) ผู้เขียนเรื่องมโหสถชาดก เป็นต้น

พระอุโบสถวัดสุวรรณารามสร้างตามแบบแผนศิลปกรรมสมัยรัชกาลที่ 1 คือ มีเสาทรงสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง ภายในพระอุโบสถนอกจากภาพจิตรกรรมฝาผนังแล้วยังเป็นที่ประดิษฐานพระประธานซึ่งเป็นพระพุทธรูปหล่อปางมารวิชัย ฝีมือช่างเดียวกันกับพระศรีศากยมุนีที่วัดสุทัศน์ จึงสันนิษฐานว่าเป็นพระพุทธรูปที่เชิญมาแต่กรุงสุโขทัยในสมัยรัชกาลที่ 1

สถาปัตยกรรมอื่นๆ ที่น่าสนใจได้แก่ พระวิหารซึ่งมีพระมุขขวางทั้งด้านหน้าด้านหลังกับหมู่กุฏิสงฆ์ที่เป็นเรือนไม้ฝาปะกน เก่าแก่และงดงามมาก

Wat Suwannaram (Wat Suwan) is located on the western bank of Bangkok Noi Canal. It is approached from Charan Sanitwong Road, opposite Bang Khun Non. The temple dates from the Ayutthaya Period and was called originally Wat Thong. King Rama I ordered the temple to be completely renovated and renamed it Wat Suwannaram.

Somdej Krom Phra Rajawang Boworn Mahasurasinghanart ordered the construction of a crematorium for royalty and high officials. Cremations of such personages traditionally took place outside the outer walls of the city. The crematorium continued in use until the reign of King Rama IV.

During renovations of Wat Suwannaram in the Third Reign, the King had the royal artists of the day compete with each other in painting the murals in the *phra ubosot*. These artists included Luang Vichit Chesada (Thongyoo), who painted the *Nemeraja Chadok*, and Luang Seni Borirak (Khong Pae), who painted the *Mahosot Chadok*.

The *phra ubosot* of Wat Suwannaram was built in the style prevailing during the reign of King Rama I, that is, having redented columns. The presiding Buddha image in the *phra ubosot* is in the *marn vichai* pose and seems to be the work of the same master who cast the Phra Sri Sakayamunee at Wat Suthat. It is thus believed that the image was brought from Sukhothai during the reign of King Rama I.

Other buildings of architectural interest include the *phra vihara* and the beautiful wooden monks' residences.

27

วัดสุวรรณารามราชวรวิหาร
WAT SUWANNARAM RAJAWORAVIHARA

วัดโสมนัสวิหารราชวรวิหาร

WAT SOMANASVIHARA RAJAWORAVIHARA

วัดโสมนัสวิหารราชวรวิหาร (วัดโสม) ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนและคลองผดุงกรุงเกษมด้านตลาดนางเลิ้ง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2396 เพื่อเฉลิมพระเกียรติและอุทิศพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดี พระบรมราชเทวี เป็นวัดที่มีกำแพงใหญ่หนาและสูงล้อมรอบ มีเสมา 2 ชั้น เช่นเดียวกับวัดมกุฏกษัตริยาราม

พระอุโบสถ มีหน้าบันเป็นศิลปะไทยกับจีนผสมกัน ภายในมีจิตรกรรมฝาผนังฝีมือช่างสมัยรัชกาลที่ 4 มีภาพชุดปริศนาธรรม ภาพพุทธประวัติ ภาพพระเถระสำคัญยืนฟังเทศน์ บนบานประตูหน้าต่างมีภาพแก้วเจ็ดประการและอื่นๆ แม้ตามกุฏิก็มีภาพเขียนกระจกแบบจีน เหล่านี้ล้วนแล้วแต่น่าชมทั้งสิ้น

พระวิหาร พระวิหารคดและพระเจดีย์สร้างต่อเนื่องกันเป็นกลุ่มเดียว โดยให้พระวิหารคดต่อด้านหลังพระวิหารโอบรอบพระเจดีย์ไว้ มีพระพุทธรูปยืนปางต่างๆ รวม 96 องค์ ประดิษฐานอยู่ในระเบียงพระวิหารคด หน้าบันพระวิหารประดับด้วยกระเบื้องเคลือบสีและสีทองเป็นพระบรมราชสัญลักษณ์ในรัชกาลที่ 4 และพระบรมราชเทวี

ที่นับว่าแปลกกว่าที่อื่นก็คือ ภายในพระวิหารมีจิตรกรรมฝาผนังเรื่องอิเหนาและหอรระฆังกับหอกกลองที่สร้างเป็นหอกกลม มีหลังคาแบบจีน หน้าต่างก็เจาะเป็นช่องกลม

Wat Somanasvihara Rajaworavihara (Wat Som) is located on Phadung Krungkasem Road and canal on the Nang Loeng market side. King Rama IV ordered the construction of the temple in 1853 to honor and make merit for Princess Somanas Wattanawadee Phra Borom Rajathevee. The temple has thick and high walls. There are two lines of *sema*, or boundary stones, as there are at Wat Makutkasattriyaram.

The gables of the *phra ubosot* are a blending of the Thai and the Chinese architectural styles. Inside there are murals that were painted by artists in the reign of King Rama IV showing scenes from the scriptures, the lives of the Buddha, and senior monks looking at a corpse. On the door and window panels there are pictures of the Seven Gems and other scenes and in the monks' residences there are paintings on glass in the Chinese style. All these are of considerable interest.

Other important buildings include the *phra vihara*, cloister and *phra chedi* which were built as a group. The cloister extends from the rear of the *phra vihara* and encircles the *phra chedi*, and in it, there are 96 standing Buddha images in various poses. The gables of the *phra vihara* are decorated with colored and golden tiles that were a symbol of King Rama IV and Phra Borom Rajathevee.

Unique features are the murals depicting the story of *Inao* inside the *phra vihara* and the circular belfry and drum tower with Chinese-style roofs in which the windows are circular.

วัดอนงคารามวรวิหาร

WAT ANONGKHARAM WORAVIHARA

วัดอนงคารามวรวิหาร (วัดอนงค์) อยู่ริมถนนเจริญนคร ใกล้เชิงสะพานพุทธและสะพานพระปกเกล้า ถนนเจริญนครตัดแบ่งวัดอนงคารามออกเป็น 2 ส่วน ส่วนสังฆาวาสอยู่ฝั่งขวา พุทธาวาสอยู่ฝั่งซ้าย เป็นวัดที่สร้างสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น วัดนี้เมื่อเดิมได้ชื่อว่าวัดน้อยชำแถม ตามชื่อของผู้สร้าง คือ ท่านผู้หญิงน้อย ภริยาสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นวัดคู่กันกับวัดพิชัยญาติการามของสามี ต่อมารัชกาลที่ 4 พระราชทานนามให้ใหม่ว่า วัดอนงคาราม

ภายในวัดมีสถาปัตยกรรมสำคัญ คือ พระอุโบสถ ซึ่งประดับลายปูนปั้นที่หน้าบันและซุ้มประตูหน้าต่าง เป็นลายปูนปั้นที่ยกย่องกันว่างดงามมากเช่นเดียวกันกับซุ้มประตูหน้าต่างของพระวิหาร

พระประธานในพระวิหาร เป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยปางมารวิชัย หล่อด้วยโลหะปิดทอง ได้รับถวายพระนามว่าพระจุลนาถสองข้างพระวิหารกระหนาบด้วยพระมณฑปข้างละ 1 หลัง เป็นพระมณฑปที่สวยงามดูแปลกตา หลังทิศตะวันออกประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์จำลองแบบจากวัดราชาธิวาส ส่วนหลังทิศตะวันตกประดิษฐานพระพุทธรูปบาทจำลองหล่อด้วยโลหะ

ศิลปวัตถุงดงามประจำวัดอนงคารามชิ้นหนึ่ง คือ ตู้พระไตรปิฎกเป็นฝีมือช่างสมัยอยุธยาตอนปลาย เขียนลายทองเป็นรูปชบวนพยุหยาตราทางสถลมารคและชลมารค บานประตูด้านหน้าเขียนเป็นเรื่องราวพระมหोสดตอนเข้าศึกมาล้อมเมือง

สิ่งที่น่าสนใจอื่นๆ ได้แก่ กุฏิสงฆ์ซึ่งออกแบบตัวเรือนและรั้วไว้อย่างสวยงาม

Wat Anongkharam Woravihara (Wat Anong) is located on Charoen Nakhon Road near the approaches to the Phra Phuttha Yodfa Bridge and Phra Pokklao Bridge. Charoen Nakhon Road bisects the temple. The monastic area is on the right while the Buddha precinct is on the left. The temple dates from the early Rattanakosin Period. It was first named Wat Noi Kham Thaem, after its builder, Than Phuying Noi, wife of Somdej Chao Phraya Borom Mahaphichaiyart (That Bunnag). The temple was built as a companion to her husband temple, Wat Phichayayatikaram. King Rama IV later renamed the temple Wat Anongkharam.

The stucco decorations on the gables of the *phra ubosot* and on the window and door frames of the *phra ubosot* and *phra vihara* are highly regarded for their beauty.

The presiding image in the *phra vihara*, called Phra Chulanark, is an image of the Sukhothai Period in the *marn vichai* pose, cast from metal and covered with gold. On either side of the *phra vihara* there is a *mondop*, beautiful and unusual to behold. The eastern *mondop* houses the Phra Buddha Saiyart image, copied from Wat Rajathiwas. The western *mondop* houses a replica of the Phra Buddhachat, which is cast from metal.

Another beautiful object to be found at Wat Anongkharam is the *Tripitaka* bookcase, the work of late Ayutthaya craftsmen. It is decorated with gold drawings depicting a royal procession on land and on water. On the exterior of the doors are inscriptions relating an episode of the story of *Mahosot*, in which the enemy has laid siege to the city.

Also of interest are the monks' residences, where the buildings and fences are of beautiful design.

29

วัดอนงคารามวรวิหาร
WAT ANONGKHARAM WORAVIHARA

วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร

WAT ARUNRAJAWARARAM RAJAWORAMAHAVIHARA

วัดอรุณราชวราราม (วัดแจ้ง) ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ฝั่งธนบุรี ตรงกันข้ามกับวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) เดิมชื่อ วัดมะกอก ต่อมาเปลี่ยนเป็น วัดมะกอกนอก เพื่อให้คู่กับวัดมะกอกใน (วัดนวลนรดิศ) ตามประวัติมีว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงกรีธาทัพจากทวารวดีมาล่องจากกรุงศรีอยุธยาถึงหน้าวัดนี้เมื่อยามรุ่งอรุณหรือรุ่งแจ้งพอดี ต่อมาเมื่อทรงโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์แล้ว จึงเปลี่ยนชื่อเสียใหม่เป็นวัดแจ้ง ถือเป็นวัดคู่พระนครในสมัยกรุงธนบุรี เคยเป็นที่ประดิษฐานของพระแก้วมรกตและพระบางที่อัญเชิญมาจากเวียงจันทน์

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีการบูรณะและก่อสร้างเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงชื่ออีก ชื่อที่ใช้จนถึงปัจจุบันเป็นชื่อที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4

สิ่งสำคัญในวัดได้แก่ พระปรางค์ ซึ่งเป็นพระเจดีย์แบบศิลปะขอม สูง 81 เมตร ตั้งเด่นอยู่ข้างหน้า มีปรางค์เล็กและมณฑปทั้ง 4 ทิศ ทุกองค์ประดับด้วยชั้นกระเบื้องเคลือบสีฉูดฉาดต่างๆ นักท่องเที่ยวนิยมขึ้นบันไดไปชมทัศนียภาพโดยรอบ เป็นเสมือนเครื่องหมายของเมืองบางกอกสำหรับชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาทางแม่น้ำเจ้าพระยาในสมัยก่อน

ในวัดมีศิลปกรรมที่น่าชมมากมาย ภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถเป็นฝีมือช่างสมัยรัชกาลที่ 5 รอบพระอุโบสถมีตุ๊กตาจีนและรูปหล่อช้างเป็นจำนวนมาก ตรงประตูกำแพงทางเข้าพระอุโบสถมีรูปปั้นนายนกกับนายเรืองที่เผาตัวเองเพื่อสำเร็จพระโพธิญาณ

Wat Arunrajawararam (Wat Chaeng) is situated on the west, or Thonburi, bank of the Chao Phraya River opposite Wat Phra Chetuphon Wimonmangkhalaram (Wat Pho). Originally it was named Wat Makok, and later, Wat Makok Nok, as it was paired with Wat Makok Nai (Wat Nuan Noradis). It is said that after fighting his way out of Ayutthaya, which was besieged by a Burmese army, King Taksin arrived at this temple just as dawn was breaking. He later had the temple renovated and renamed it Wat Chaeng, the Temple of the Dawn. During his reign, which is called the Thonburi Period, Wat Chaeng was the chief temple, and for a time, there were enshrined the Emerald Buddha and another important Buddha image, the Phra Bang, both of which had been removed from Vientiane.

During the Bangkok Period, the temple has been renovated and extended, and it was given its present name by King Rama IV.

The most prominent structure, which stands in the front, is the *phra prang*. This is a Khmer-style chedi which is 81 meters high. Adjacent to this at each of the four cardinal directions are smaller *prang* and *mondop*. All of these structures are decorated with brightly colored pieces of porcelain. Tourists often climb the stairs of the *prang* to gain a panoramic view of the city and the river. In days gone by when visitors from other lands arrived by sailing up the river, the *prang* was the landmark telling them they had at last arrived in Bangkok.

There is a great deal of interesting art in the temple. The murals in the *phra ubosot* were executed by artists during the reign of King Rama V. Around the *phra ubosot* are many Chinese statues as well as statues of elephants, and near its entrance are the statues of Nai Nok and Nai Reuang, two men who immolated themselves to attain enlightenment.

30

วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร

WAT ARUNRAJAWARARAM RAJAWORAMAHAVIHARA

วัดอินทรวิหาร

WAT INTHARAVIHARA

วัดอินทรวิหาร (วัดอินทร์) อยู่บนถนนวิสุทธิกษัตริย์ ใกล้สี่แยกบางขุนพรหม คนละฝั่งกับธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นวัดมีมาก่อนสมัยรัตนโกสินทร์ เดิมเรียกว่าวัดบางขุนพรหมนอก การบูรณะครั้งสำคัญซึ่งทำให้ได้ชื่อว่าวัดอินทาราม คือ เมื่อรัชกาลที่ 1 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินในตำบลบางขุนพรหม ให้เป็นที่ตั้งบ้านเรือนของครอบครัวเชลยชาวเวียงจันทน์ เจ้าอินทร์ผู้เป็นน้าชายของเจ้าน้อยเขียวค่อมพระสมมเอก ได้บูรณะพระอารามขึ้นและนิมนต์เจ้าคุณพระอรัญญิก พระสงฆ์ชาวเวียงจันทน์ที่อพยพมาด้วยกันขึ้นปกครองวัด ต่อมามีการบูรณะอีกครั้งหนึ่ง ผู้บูรณะคือเจ้าอินทวงศ์พระราชโอรสในสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ

เจ้าคุณพระอรัญญิก เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิปัสณาธุระ เคยเป็นพระอาจารย์ของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) วัดระฆังโฆสิตาราม ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มสร้างหลวงพ่โต พระพุทธรูปยืนขนาดใหญ่ประจำวัดขึ้นแต่สร้างได้สูงเพียงพระนาภี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ก็ถึงแก่มรณภาพการก่อสร้างเสร็จสิ้นในสมัยรัชกาลที่ 7

หลวงพ่โต เป็นพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร เมื่อสร้างเสร็จทางวัดได้จัดงานสมโภช 3 วัน ระหว่างวันที่ 4-6 มีนาคม พ.ศ. 2471 นับแต่นั้นมาก็มีการจัดงานมัสการหลวงพ่โตเป็นประจำทุกปี

รัชกาลที่ 6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดอินทรวิหารด้วยทรงเห็นว่าชื่อไปพ้องกับวัดอินทาราม (วัดบางยี่เรือใต้) ทางฝั่งธนบุรี ส่วนชาวบ้านนิยมเรียกว่าวัดอินทร์ วัดอินทร์บางขุนพรหมหรือวัดหลวงพ่โต

Wat Intharavihara (Wat In) is located on Visut Kasat Road, near Bang Khun Phrom Intersection opposite the Bank of Thailand. The temple was built before the founding of the capital and was originally called Wat Bang Khun Phrom Nok. It was renovated and renamed Wat Intharam when King Rama I provided land in Bang Khun Phrom Sub-district for the settlement of prisoners of war from Vientiane. Chao In, an uncle of Chao Noi Khiew Khom, one of the King's chief wives, renovated the temple and invited Chao Khun Phra Aranyik, a monk who had also come from Vientiane, to preside as an abbot. Chao Inthawong, the son of Somdej Phra Boworn Rajchao Mahasakdipholasap, was responsible for a second renovation.

Chao Khun Phra Aranyik was an expert in meditation and had once been the instructor of Somdej Phra Buddhacharn (To) of Wat Rakhangkositaram, who initiated the construction of Luang Pho To, a large standing Buddha image. The construction of the image had reached only to the navel when Somdej Phra Buddhacharn died. It was completed in the reign of King Rama VII.

Luang Pho To is a statue of the Buddha holding an alms bowl. When the statue was completed, the temple held a three-day celebration on 4-6 March, 1928, and this festival has been held annually ever since.

King Rama VI renamed the temple Wat Intharavihara because the name was the same as Wat Intharam (Wat Bangyirua Tai) in Thonburi. People generally refer to the temple as Wat In, Wat In Bang Khun Phrom, or Wat Luang Pho To.

31

วัดอินทราวihara
WAT INTARAVIHARA

ความสำคัญของวัดต่อสังคมไทย

ในอาณาเขตกรุงเทพฯ และธนบุรีซึ่งเป็นเมืองหลวงของไทยในปัจจุบันนี้ มีวัดอยู่เป็นจำนวนมากถึง 433 วัด แสดงให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาและแสดงถึงความสำคัญของวัดต่อสังคมไทย วัดส่วนใหญ่ทั้งในกรุงเทพฯ และธนบุรีมักเป็นวัดโบราณที่สร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ในอดีตวัดมีความสำคัญต่อสังคมไทยในหลายๆ ด้าน เป็นแหล่งสอนศีลธรรม เป็นสถานศึกษาที่สอนการอ่าน การเขียน วัดบางแห่งยังเป็นแหล่งฝึกศิลปวิทยาการต่างๆ เช่น ศิลปศาสตร์ งานช่างฝีมือ และศิลปการต่อสู้ป้องกันตัว เป็นต้น ใครต้องการให้ลูกหลานมีความรู้ มีโอกาสรับราชการเป็นเจ้าคนนายคนจะต้องส่งลูกหลานไปศึกษาเล่าเรียนที่วัด แม้กระทั่งพระมหากษัตริย์ก็ยังส่งพระโอรสไปศึกษากับพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิ วัดเป็นสถานศึกษาของคนไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมา จนถึงสมัยรัชกาลที่ 7 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ รัฐบาลประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2475 ซึ่งรัฐบาลต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อการศึกษานี้ของชาติโดยตรง วัดจึงหมดภาระหน้าที่ในด้านให้การศึกษากับประชาชน

นอกจากหน้าที่ให้การศึกษแล้ว วัดยังเป็นแหล่งศิลปกรรม และแหล่งกำเนิดช่างที่สำคัญ ศิลปกรรมชั้นเยี่ยมต่างๆ มักรวมกัน

อยู่ที่วัด เช่น ลวดลายจิตรกรรมฝาผนัง ลวดลายปูนปั้น โบสถ์ วิหาร ตู้ใส่คัมภีร์ พระไตรปิฎก สมุดข่อย ช่างที่รังสรรค์งานศิลปะอันงดงามสูงค่าเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็คือ พระภิกษุที่อยู่ในวัดนั่นเอง พระช่างที่มีชื่อเสียงในสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น ขรัวอินโข่ง ผู้นำการเขียนภาพจิตรกรรมแบบตะวันตกเข้ามาเขียนบนฝาผนัง พระอุโบสถและพระวิหาร พระอาจารย์นาค ผู้เขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังหอไตรวัดระฆังโฆสิตาราม

สำหรับวัดในกรุงเทพฯ-ธนบุรีนั้นมีโบราณสถาน โบราณวัตถุล้ำค่าเป็นที่รู้จักและสนใจแพร่หลายทั้งกับชาวไทยและชาวต่างชาติ เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร โบสถ์วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม โลหะปราสาทในวัดราชชนิตดาราม

นอกจากนี้วัดยังเป็นแหล่งกำเนิดของชนบประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทยและเป็นศูนย์รวมใจของผู้คนในชุมชนอีกด้วย แต่ในปัจจุบันบทบาทหลักของวัดก็คือแหล่งสอน ศีลธรรมและแหล่งพิธีกรรมทางศาสนา เช่น พิธีทอดกฐิน พิธีทอดผ้าป่า พิธีเวียนเทียน พิธีบรรพชาอุปสมบท พิธีศพ เป็นต้น

THE IMPORTANCE OF TEMPLES IN THAI SOCIETY

There are 433 temples in the Bangkok-Thonburi area, which is Thailand's capital. This is proof of the supreme importance of Buddhism and temples in Thai society. The temples in Bangkok-Thonburi are usually quite old, dating from the Ayutthaya and early Rattanakosin Periods.

Formerly, temples were important to Thai society in several ways, such as a school where religious knowledge, reading and writing were taught. At certain temples, various arts and crafts, self-defense, and other subjects were also taught. Parents who wanted their children to obtain learning or enter government service sent them to study at temple schools. Even the king sent his sons to study with learned monks. Temples have been places of education for Thai people since the Sukhothai Period. In the reign of King Rama VII of Rattanakosin Period in 1932 the government passed the first national education plan which made the government directly responsible for education. Temples therefore lost their role of educating the public.

Besides education, temples were also an important source of the arts and the training of artisans. The most

outstanding artistic objects are usually to be found at temples, such as murals, bas-reliefs, chapels, *vihara*, *samud khoi*, *Tripitaka* bookcases and so on. The artisans who created these works of art were usually the monks themselves. Some famous monk-artists in the Rattanakosin Period include Khrua In Khong, who introduced Western techniques in murals of *phra ubosot* and *phra vihara*; and Acharn Nak, who painted the murals in the *Trai* tower of Wat Rakhankositaram.

Certain temples in Bangkok-Thonburi contain ancient architectures and antiques that are famous throughout the country and the world, such as Wat Phrasirattana Sassadaram, the *phra prang* of Wat Arun, the *ubsot* (chapel) of Wat Benjamabopit, and the metal *prasat* of Wat Rajanaddaram.

Additionally, temples were also the birthplace of Thai customs and traditions and the focal point of each community. Nowadays temples are mainly places of religious learning and for performing religious rites, such as offering Kathina robes, offering picked-up robes, *wian thian* (candle-light) ceremony, ordinations and cremations.

คู่มือการใช้หนังสือภาพ เสริมการเรียนรู้การสอน (ไทย/อังกฤษ)

1. ภาพในหนังสือภาพสามารถตัดออกมา เพื่อนำไปจัดนิทรรศการแสดงภาพในวาระและโอกาสต่างๆ ได้โดยใช้คัตเตอร์กรีดตรงรอยต่อภาพกับพื้นที่สีเทาโปรดทำอย่างประณีต
2. เมื่อเลิกใช้ภาพนั้นๆ แล้วให้นำมาต่อเข้ารอยเดิม โดยใช้เทปกาวใสอย่างดีทารอยต่อด้านหลังภาพอย่างประณีตเรียบร้อย พยายามให้เป็นเส้นตรง ภาพก็จะคืนเข้าหนังสือภาพดังเดิม
3. ถ้าต้องการนำภาพไปประกอบการเรียนการสอนให้ตัดภาพแล้วนำภาพไปติดบนกระดาษแข็ง โดยใช้เทปกาวสองหน้าติดที่มุมภาพทั้งสี่ เมื่อเลิกใช้แล้วนำกลับมาติดหนังสือภาพดังเดิมตามวิธีข้างต้น
4. ใช้เป็นหนังสือค้นคว้าข้อมูลเรื่องราวเกี่ยวกับภาพนั้นๆ ได้อย่างรอบด้าน
5. ใช้เป็นหนังสือภาพเสริมการเรียนรู้การสอนภาษาอังกฤษ ตลอดจนสามารถนำมาเป็นข้อความให้นักเรียนฝึกทักษะการเรียนรู้เรื่องการแปลระหว่างภาษาไทย-อังกฤษ
6. หนังสือภาพนี้เหมาะสำหรับเป็นของขวัญหรือของที่ระลึกสำหรับผู้มาเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ
7. เป็นหนังสือภาพที่เหมาะสมสำหรับเก็บไว้ในห้องสมุด เพื่อการค้นคว้าทำรายงาน
8. พบพาดิตตัวเพื่อนำไปเป็นคู่มือการเรียนรู้การสอนได้สะดวก หมดหมู่ชัดเจน

Illustrated Book for Teaching Aid (Thai/English) Manual

1. The pictures in the illustrated book for teaching aid can be cut out and displayed for various purposes and occasions. Use a cutter to cut the pictures along the grey areas. Please cut carefully.
2. When you don't need the pictures, just put them back along the cut out lines. Use good quality scotch tape on the back of the picture to keep them in place. Be careful and the pictures will be back as they were before.
3. If you want to use the pictures as a teaching aid, cut out the pictures and put them up on a hard board using two-sided sticky tape attached at the four corners. Afterwards, the pictures can be put back to the book as advised in step 2.
4. Illustrated book for teaching aid can be used completely as research material for the subjects covered.
5. Illustrated book for teaching aid can be used as English language teaching aid. Students can use the text to practice translation from Thai to English.
6. Illustrated book for teaching aid is also a suitable gift or souvenir for Thais and foreigners alike.
7. Illustrated book for teaching aid is also suitable for public libraries where it can be used as reference and research aids.
8. Illustrated book for teaching aid is easy to carry both for students and teachers and are divided into distinct topics.

บรรณานุกรม BIBLIOGRAPHY

- กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา กองพุทธศาสนสถาน. (2525). *ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กรมศิลปากร. กองจดหมายเหตุ. (2525). *จดหมายเหตุการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ : สหประชาพานิชย์.
- _____. (2513). *ประวัติวัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร*. กรุงเทพฯ : หจก.ศิวัพร.
- _____. (2541). *ประวัติวัดอรุณราชวรมหาวิหาร*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อุดมศึกษา.
- _____. (2536). *ราชสกุลวงศ์ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม*. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- เกี้ยว อุปเลโน. พระพรหมคุณาภรณ์. (2529). *ประวัติวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร*. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- คลี สุทัศน์ ณ อยุธยา. เจ้าพระยาวิฑูริยวงศ์วิมลโกธ. (2468). *ตำนานพระอารามหลวง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยพิทยา.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2542). *ปทุมวนา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดำรงราชานุภาพ. สมเด็จพระยา. (2471). *อธิบายเรื่องสำเภาวัดยานนาวา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- ที่ระลึกพิธีถวายปริญญาครุศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ พระธรรมวิสุทธิท้าว (มณฑล วิโรจโน) เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร. (2540).
กรุงเทพฯ : หจก.เมตตาพรพรินติ้ง.
- ประวัติวัดชัยพฤกษมาลา วัดราชโอรสารามราชวรวิหาร วัดเฉลิมพระเกียรติ*. (2506). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระจันทร์. (ที่ระลึกในงานพระราชทาน
เพลิงศพ หม่อมท้าว ลดาวัลย์ ณ อยุธยา)
- ประวัติวัดมกุฏกษัตริยารามราชวรวิหาร*. (2511). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา. (พิมพ์เผยแพร่เนื่องในโอกาสฉลองครบรอบ 100 ปี
วัดมกุฏกษัตริยารามราชวรวิหาร)
- ราชประดิษฐศิษยานุสรณ์*. (2539). กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์. (งานคล้ายวันเกิดครบรอบ 92 ปีของสมเด็จพระมหาธีรราชวงศ์ ทิม จุฑาธิมหาเถร)
- โสมนัสวิหาร*. (2531). กรุงเทพฯ : สุทธิสารการพิมพ์. (พิมพ์เผยแพร่ครบรอบ 25 ปี งานแจกประกาศนียบัตรโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์
วัดโสมนัสวิหาร)

โครงการหนังสือภาพและข้อมูลประกอบการเรียนการสอน 13 ชุด

13 sets of illustrated teaching aid

ข้อมูลประกอบการเรียนการสอน เหมาะสำหรับครู อาจารย์ นักเรียน และผู้สนใจทั่วไป นำเสนอภาษาไทยคู่กันไปกับภาษาอังกฤษ (Bilingual) ให้ทั้งความรู้และช่วยเสริมทักษะด้านภาษา และช่วยเติมเต็มความรู้ผ่านข้อมูลพร้อมภาพประกอบสวยงาม สามารถนำไปจัดนิทรรศการในโอกาสต่างๆได้

ผลไม้ชุดที่ 1 และผลไม้ชุดที่ 2 เป็นเรื่องราวของผลไม้ที่เพาะปลูกได้ในประเทศไทย และผลไม้ที่นำเข้ามาจำหน่ายแพร่หลายในประเทศที่เยาวชนคุ้นเคยกัน มีข้อมูลเกี่ยวกับชื่อภาษาไทย ชื่อสามัญ และชื่อวิทยาศาสตร์ ตลอดจนถิ่นกำเนิด แหล่งที่ปลูก และฤดูกาล นอกจากนี้ยังมีข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าอาหาร แคลอรี และสรรพคุณในทางยาของผลไม้แต่ละชนิด ตลอดจนวิธีนำมารับประทาน หรือนำมาปรุงเป็นอาหาร เป็นขนมหวาน อาหารว่างของผลไม้ชนิดนั้นๆ

ผักใบ เป็นพืชที่นำไปมารับประทาน อันมากด้วยคุณค่าทางโภชนาการ นำมาปรุงอาหารได้หลากหลายชนิด ผักแต่ละชนิดมีถิ่นกำเนิดและลักษณะเฉพาะที่ต่างกัน มากด้วยสรรพคุณ ควรแก่การศึกษา

ผักดอก นำประหลาดที่ดอกก็สามารถนำมากินเป็นอาหารได้ ทั้งลวกจิ้ม น้ำพริก ใส่แกงส้ม แกงเผ็ด ผัด ชุบแป้งทอด ฯลฯ อีกทั้งยังมากด้วยคุณค่าทางโภชนาการ ไม่น้อยหน้าผักประเภทอื่น

ผักผล ผักที่พบเจอได้ไม่ยาก แม้ตามริมรั้ว มากด้วยคุณค่าทางโภชนาการ ปรุงรสอาหารได้หลากหลาย เช่น ผลมะเดื่อในแกงส้ม หรือจะซุสเปรี้ยวในน้ำพริกด้วยมะขาก ก็ทำได้เช่นกัน

ผักหัวและผักฝัก ได้ผัสดินมีพืชผักหัวได้เลือกผักยังพบรสอร่อยของเนื้อไม่ว่ากินสดหรือนำไปแปรรูปล้วนทำได้หลากหลาย ไม่เพียงได้รสอร่อย แต่ผลพวงที่ตามมาคือชุมทรัพย์ทางคุณค่าอาหารที่สะสมไว้

ประเพณีท้องถิ่น หลากความเชื่อถูกถ่ายทอดออกมาเป็นประเพณีท้องถิ่นที่หลากหลาย ภาพบันทึกอันงดงาม ส่งผ่านคำบรรยายด้วยตัวหนังสือ ร้อยให้รู้ว่าคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวไทยควรค่าแก่การศึกษา

วัดในกรุงเทพฯ-ธนบุรี ด้วยวัดเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา วัด 31 แห่งในกรุงเทพฯและธนบุรีจึงถูกบันทึกเป็นเรื่องราว พร้อมทั้งตั้ง ประวัติความเป็นมา และภาพประกอบที่สวยงาม คล้ายได้ไปยังสถานที่จริง

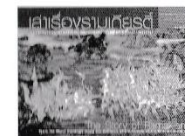
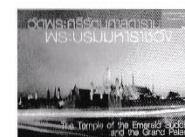
อาหารไทย 4 ภาค อาหารการกินแต่ละถิ่นนับว่าต่างกัน ทั้งเครื่องปรุงวิธีและขั้นตอนการทำ อาหารแต่ละชนิดยังมีรายละเอียดปลีกย่อยของความเป็นมา อันสะท้อนวิถีชีวิตของท้องถิ่นนั้นๆ

วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง รายละเอียดในงานสถาปัตยกรรมที่งดงามของวัดพระแก้วล้วนมีความหมายและมากด้วยเรื่องเล่า และพระบรมมหาราชวังที่มีประวัติ เรื่องราว ควรค่าแก่การศึกษา

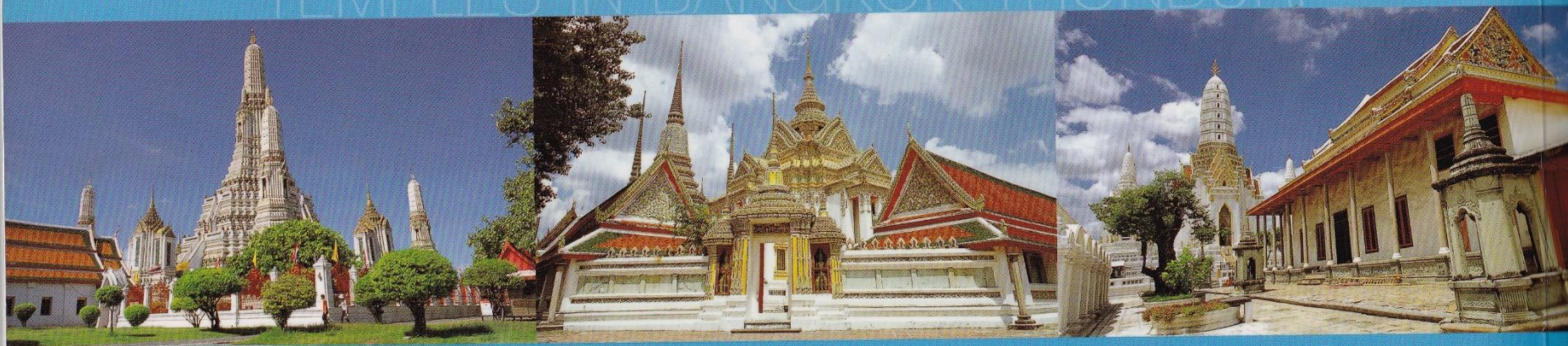
เล่าเรื่องรามเกียรติ์ วรรณกรรมคลาสสิก ถูกถ่ายทอดเรื่องราวผ่านภาพจิตรกรรมฝาผนังที่งดงาม พร้อมบทบรรยายเรื่องเป็นตัวหนังสือในรูปแบบร้อยแก้วและร้อยกรองที่เข้าใจง่าย ได้แง่คิดและความสนุกเพลิดเพลิน

วังและตำหนัก แม้วังและตำหนักจะมีได้มีบทบาทดั้งเดิม แต่ยังคงทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวชั้นเอกของประวัติศาสตร์ ทั้งเรื่องราวการก่อเกิดสถาปัตยกรรมที่งดงาม หน้าที่ใช้สอย ล้วนถูกบันทึกให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา

สวนสัตว์ดุสิต รวมเรื่องน่ารู้ทั้งรูปลักษณ์ นิสัยใจคอ การดำเนินชีวิต และความลับบางอย่างของสัตว์น้อยใหญ่ภายในสวนสัตว์ดุสิต หรือ เขาดินวนา แหล่งศึกษาเรียนรู้ชีวิตสัตว์ร่วมโลกถูกย่อเป็นตัวหนังสือพร้อมภาพเหมือนจริง

TEMPLES IN BANGKOK-THONBURI

วัดคือสถานที่อบรมศีลธรรม ที่อยู่ของพระและสามเณร
เป็นที่เก็บพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาและเป็นที่รวมศิลปกรรม
สถาปัตยกรรม ประติมากรรมของแต่ละยุค
และยังเป็นศูนย์รวมใจของคนในชุมชน

ISBN 974-7589-09-5

9 789747 589092

price 200 baht

